wypełniło co iest napisano w prawie Moyżeszowym y Prorokách y Psalmách o mnie. Otworzył im tedy zmysł áby zrozumieli pisma/ y rzekł im: ták albowiem napisano iest/ y ták potrzebá było. Chrystusowi cierpieć/ y zmártwychwstáć od vmárłych trzeciego dniá. Lucæ 24.

ROZDZIAŁ XXXI.

Mógł był Chrystus Pan człowieká zbáwić, żadney męki zá grzechy iego nie cierpiąc.

SPráwiedliwość Bożka lubo potrzebowálá tego/ áby człowiek był wyzbáwiony od grzechu/ y káránia przez dosyć vczynienie/ zá ktory grzech sam człowiek/ purus homo, niemógł dosyć vczynić ad æqualitatem. iż Bog ktory iest vrázony/ iest máiestátu niesłończonego/ Jednák Chrystus Jezus będąc oraz człowiekiem y Bogiem/ mógł człowieká zbáwić etiam per solam potentiam Deitatis absq; omni satisfactione, przez żadnego dosyć vczynienia zá grzech/ ále przez sáme wszechmocność Bostwá swego; y gdyby ták człowieká zbáwił/ nieby nie vczynił przeciwko sprawiedliwości: iáko mowi Thomas ś. 3 p. q. 2. ad 3. Namsi voluisset absq; omni satisfactione hominem á peccato liberare, contra iustitiam non feciſſet. iáko gdy kto odpuszcza vrázę swoie drugiemu przez dosyć vczynienia/ nikomu sie krzywdá niedzieie/ ále miłośierznie sobie z nim postępuie. Jáko Dawid prosząc Páná Bogá o miłosierdzie/ mowił. Tibi soli peccaui. Ciebiem tylko sámego obráził/ iákoby rzekł/ możeß mi odpuścić przez żadney niesprawiedliwości.

A że mu sie ták podobáło/ áby non per solam potentiam Deitatis przez sáme wszechmocność Bostwa swego/ iáko mowi Augustyn S lib. 13. de Trinit: czárta zwyćiężył/ y człowieká zbáwił: ale też per iustitiam, & humilitatem passionis, przez sprawiedliwość y pokorę męki swey. Wiele daie tego przyczyn/ Doctor Anyelski Thomaß S. vt supra art. 13. pokázuiąc/ iż słuszniey ß to był sposob/ człowieká zbáwić przez dosyć vczynienie zá iego grzech/ niżeli sáma wola swoia Bożka.

Náprzod Aby z tad człowiek poznáwał iáko wielce Bog Národ ludzki vmiłował: á zá tym pobudzał sie też do miłości iego/ w ktorym zbáwienie

zbáwienie y wßelkie dobro záwisło. Ktora miłość Bożka sam Zbáwiciel do vważenia wielkiego/ kożdemu podáie/ gdy o tym ták mowi: Ioan 3. Ták Bog vmiłował świat/ iż Syná swego iednorodzonego dał/ áby wßelki ktory wierzy w niego nie zginął/ ale miał żywot wieczny.

Druga. Iż przez to/ dał nam przykład do posłuszeństwá/ do pokory/ státeczności/ sprawiedliwości/ y inßych cnot świetych/ ktore w mece swoiey pokázał/ przez ktorych człowiek zbáwiony być niemoże/ iáko Piotr S. Apostol mowi Epist. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.

Trzecia. Aby przez táko swoie śmierć/ nietylko człowieká wybáwił/ ále też onemu gratiam iustificantem, łaskę vsprawiedliwiaiącą y chwałę błogosławieństwá ziednał y zasłużył/ czego ten Doctor S. probuie q. 19 ar. 4. & alibi. Concilium Trident. tego potwierdza Sess. 6. cap. 7. Causa autem, inquit, meritoria, Dominus noster Iesus Christus; qui cúm essemus inimici, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua Sanctissima Passione in ligno Crucis, nobis iustificationem meruit

Czwárta. Aby z tad człowiek poznáwał: iáko iuż teraz tym bárżiey powinien strzedz sie y wstrzymywáć od grzechu/ widząc sie być krwią przenáydroższą Chrystusowa wybáwionym od niego/ iáko to Apostoł Swiety Korynthczykom áby ná to respectowali y v siebie vważáli przypomina 1. Corinth. 6. Empti enim estis precio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro. Kupieni álbowiem iesteście bárzo drogo/ vwielbiayćieß y noście Bogá ná ciele wáßym.

Piata. Iż to służy ku wielkiey godności człowiekowi/ iż iáko był człowiek zwyćiężony y zwiedziony od czártá: ták też potym człowiek stánąwßy sie Bogiem/ czártá zwyćięża; á iáko człowiek śmierć zásłużył/ ták potym człowiek vmieráiąc/ to iest/ Bog w ciele ludzkim/ śmierć potepia. Zá co Apostoł Bogu dźiękuie/ onego wielbiąc 1. Corinth. 15. Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Z tych tedy przyczyn pokázuie sie dowodnie/ iż to była rzecz wielce słuszna/ áby Chrystus Pan ráczey przez śmierć swoie ná krzyżu człowieká zbáwił/ ániżeli przez sáme Wßechmocność Bostwá swego.

ROZDZIAŁ XXXII.

Iesliż Zydzi poználi Chrystusá Páná prawdźiwie bydź Synem Bożym.

CVdá ktore Chrystus Pan czynił/ ták były iáwne/ y ták znácznie wyráżały Bostwo iego/ iż ktoná one pátrzał/ lubo o nich słyßał y o sobie one dobrze vważał. trudno było przypisowáć one człowiekowi prostemu: ale musiał to przyznáć/ iż Chrystus był albo Bogiem prawdźiwym/ albo mocą Bożką one pokázował. Jako mu to Nikodem Xiąże Zydowskie przyznawał mowiąc do niego: Rabbi scimus quia à Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo: Ioan. 3. A drudzy w głos to przyzwáwáli ná ten czás gdy w Mieście Náim vmárłego wstrzesił álbo ożywił/ mowiąc: Prorok wielki powstał miedzy námi/ á iż Bog náwiedźił lud swoy.

A że Zydowie/ y Xiążętá Kápłáńskie nie przyznawáli go/ áni zá Chrystusá/ áni zá Proroká; pochodźiło to im z wielkiey nienawiści y zázdrości przeciwko niemu/ iáko mowi Thomasz S. Doctor Anyelski in 3. p. vt supra: videbant, inquit, euidentia signa Diuinitatis; sed odio & inuidia Christi, ea peruertebant, & verbis eius quibus se filium Dei fatebatur, credere noluerunt. Dla czego sam Zbawićiel to aggráwuie Ioan. 15. Vskárżáiąc sie ná nich/ mowiąc Gdybym był nie przyszedł/ y onym niemowił em/ niemieliby byli grzechu: teraz tedy nie máią wymowki od grzechu swego. I gdybym był do tego nieczynił vczynkow miedzy niemi/ ktorych żaden inny człowiek nie czynił/ grzechu by nie mieli: teraz tedy y widźieli/ y w nienáwiści máią mnie/ y Oycá mego. Záczym żadna ich niewiádomość wymawiáć niemoże.

I lubo to Apostoł S. onych wymawia 1. Cont. 2. Si cognouissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. iż gdyby byli poználi go bydź Bogiem/ nigdyby Páná chwały nie vkrzyżowáli. Tákże y Piotr S. mowi do Zydow strony vkrzyżowánia od nich Chrystusá Páná

Páná Wiem iżeście to z niewiádomości vczynili/ iáko y Xiążętá wásze Act. 3. Jednák Thomasz S. Doctor Anyelski tłumácząc te słowá Apostolskie/ 3. p. vt supra art. 5. & 6. mowi iż y Zydow iáko y w káżdey Rzeczypospolitey byli maiores, & minores seu populares, to iest/ ieden ktorzy byli na vrzędách ná godnościách/ y w Pismie vczeni/ iáko byli Rábinowie/ Pisárze/ Pháryzeuszowie/ Xiążętá Kápłáńskie. Ci dwoiákiem sposobem poznáć mogli/ iż Chrystus Pan był ich prawdźiwym Messiászem od Bogá obiecánym y Synem Bożym.

Náprzod z vczynkow iego przedźiwnych/ y cudow nigdy niesłychánych przedtym ná świecie/ ktore on czynił w oczách ich/ ná ktore oni sámi pátrzali/ y onym sie dźiwowáli. Potym z Pisma S. osobliwie co Prorocy o nim nápisáli/ vznáć to mogli/ iż to wszystko w nim sie pełniło/ y sáme vczynki iego to pokázowały: iáko to y sámi czárci przez opętánych wyznawali. Wiedźieli álbowiem y czás ktorego miał przyść ná świát/ y mieysce kędy sie miał národźić, O czásie iego przyścia z Proroctwá Jákubá Pátryárchy Gen. 49. ktory to powiedźiał o Messiászu: Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est. To iest/ Messiasz/ według tłumáczenia Chaldeyskiego/ ktore Zydzi máią za authenticzne/ y záwsze w trudnościách Pismá S. vdáią sie do tłumáczenia Cháldeyskiego/ y onego náśláduią/ á iuż ná ten czás spełniło sie było to Proroctwo: widźieli álbowiem że zá przyściem Chrystusá P. iuż zniesione było berło z domu Judy/ gdyż Pilat Pogánin podány od Cesárzá Tyberyuszá/ rządźił ziemia Judzka/ táko świádczy Łukasz S w Ewángeliey swoiey/ ktory o tym ták wspomina: Anno quintodecimo Imperii Tyberii cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam. I gdy Zydzi ná Páná instigowáli/ przed Pilatem/ áby go im osądźił ná krzyż rzekł im Pilat: Krolá wászego mam vkrzyżować? Regem vestrum crucifigam? odpowiedźieli/ Regem non habemus nisi Cæsarem, iż Krolá niemamy/ ále tylko Cesárzá.

Wiedząc tedy Zydzi/ iż iuż berło krolewskie wstáło w domu Judzkim: zá tym mieli sie iuż spodźiewáć Messiáßá. Wiedźieli też dobrze y mieysce kędy sie miał národźić Messiasz/ iż w Bethleem ziemi Judzkiey/ według Proroctwá Michæasza cap. 6. Gdy álbowiem trzech

oraz

oraz Krolow przyiechało do Jeruzalē/pytáiac sie o Krolu Nowonárodzonym Vbi est qui natus est Rex Iudæorū? á gdy o tỹ vsłyszał Herod krol/ strwożywszy sie y wszystko Jeruzalem z nim/ zwołał wszystkich Kiażąt Káplańskich/ y Pisárzow ludźi vczonych/ y pytał sie od nich/ kedyby sie miał Chrystus narodzić? á oni mu odpowiedźieli/ iż w Bethleem Judzkim: nápisáno albowiem iest przez Proroká. Et tu terra Iuda nequaquam es minima in Principibus Iuda, ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israel. Dla czego Herod chcąc bespieczny bydź w swoim krolestwie/ dźiátki wszystkie w ziemi Judzkiey kázał wyzábiiáć/ áby y tego Krolá nowonárodzonego mogł oraz z niemi z świátá zgładzić. Wielki to był znák y dowod Zydom/ iż iuż sie Mesiasz ich Narodźił.

Ale nádewszystko/ kiedy iuż Chrystus Pan począł słowo Boże/ o Krolewstwie Niebieskim opowiádáć/ y pokázowáć świátu że on iest ten ktorego oczekiwáli z obietnice Boskiey/ cudámi to potwierdzáiąc nigdy niesłychánemi: mogli Zydźi z tad dobrze poznáć/ iż sie to w nim pełniło co Prorocy o nim nápisali/ osobliwie Izaiasz Prorok cap. 9. gdy o nim ták powiedźiał Vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis; multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis &c. iż Mesiasz o ktorym to Prorok mowi/ nie miał bydź człowiekiem prostym/ále też y Bogiem prawdźiwym/ gdyż niektore tytuły z tych człowiekowi prostemu służyć niemogą/ iáko one káżdy mądry to vważáiąc/ osądzić może.

Z tego co ná drugim mieyscu tenże Prorok o nim nápisał/ dostateczne świádectwo máio/ iż Mesiasz był Bogiem prawdźiwym/ gdy to o nim mowi cap. 11. Requiescet super illum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum, Spiritus timoris Domini, non secundùm visionem oculorum iudicabit, neq; secundùm auditū arguet. Odpocznie/ mowi/ nád nim Duch Páński/ Duch mądrości/ &c. y nie według widzenia oczu/ będźie sądźił/ ani według słuchu strofował. Co sie to wszystko pełniło w Chrystusie Pánie. Áże dobrze tego doświádczyli/ iáko był pełen Ducha S. pokázało sie to/ gdy skrytości serca ich świátu otwierał/ myśli obłudne/ nieszczerość/ y chytrość

chytrość/ ná oczy im wymiátał/ y obiáwiał, iáko kiedy iednego Páráłityká miał vzdrowić/ mowi/ do niego Fili remittuntur Tibi peccata tua. Cośtysłac Scrybowie/ zgorszyli sie z niego/ y pomyślili na sercu/ mowiąc/ kto to iest táki/ ktory mowi bluźnierstwa? Kto álbowiem może odpuszczać grzechy/ ieśliż nie sam tylko Bog? Ktorych Chrystus Pan/ poznawszy złe myśli/ duchem swoim Boskim/ rzecze do nich/ czemu to myślicie ná sercách wászych? co iest látwieyszego/ mowić Páráłitykowi/ Odpuszczone są grzechy twoie, czyli rzecz/ wstań/ á weź łoże twoie y chodź? Abyście tedy wiedźieli że Syn człowieczy ma moc ná ziemi odpuszczać grzechy/ mowi do Páráłityká: Tobie mowie wstań/ weź łoże twoie/ á idź/ Chrystus/ P. myśli ich złe skryte ná sercu/ wiedźiał/ y one odkrywał/ czytay o tym Marc. 12 &16. & 21. Lucæ 6. & 9. & 12. & 24.

Ale osobliwie kiedy ich wiele razy słowy swemi surowo kárał/ z ich obłudności/ nieprawości/ o czym wyżey sie wspomniało/ mowiąc do Káplanow. Biádá wam w piśmie vczeni/ y Pharyzeuszowie/ hipocrytowie/ iż iesteście podobni grobom pobielonym/ ktore sie ludźiom widzą ozdobne/ á wewnątrz są pełne sprosności. Ták y wy widźicie sie ludźiom bydź sprawiedliwi/ wewnątrz záś iesteście pełni obłudności y nieprawości. Matth. 23. Zkod y z insych iego spraw przedźiwnych/ ktore żadnemu człowiekowi służyć nie mogły dobrze obaczyć mogli/ iż on był prawdźiwym Bogiem/ ktory tylko sam myśli serca widźi/ y nic mu nie iest táyno. Dlatego tá niewiádomość ich o ktorey Apostoł S. wspomina/ iż z niewiádomości Páná Ukrzyżowáli/ niewymawia ich/ od grzechu: álbowiem iáko Thomasz S. Doctor Anyelski mowi/ Iż ignorantia illorum fuit affectata, to iest/ niewiádomość ich była táká/ iż niechcieli spraw iego Boskich zrozumiewać/ y wiedźieć o nich; według onego co Dawid Swiety Prorok Psal. 35. o iednym bez boiáźni Bożey/ powiedźiał/ ktorego słowá pełne były nieprawości y zdrady niechcąc zrozumieć żeby dobrze nie czynił: verba oris eius inquitas & dolus, noluit intelligere, vt benè ageret. Taka tedy niewiadomość affectata, nie tylko żeby miáłá wymawiáć od grzechu: ále y owszem videtur culpam aggrauare, grzech cieszy czyni: dla tego Apostoł Piotr S. prowadząc Zydow do pokuty/ iż Páná chwały Ukrzyżowali lubo po-

bo powiádá iż to z niewiádomośći vczynili / iednák niewymawiá ich od grzechu / álekaże im pokutowáć / záten grzech / mowiac. Pœnitemini igitur, & conuertimini vt deleantur peccata veſtra Act: 3. Pokutuyćieß tedy y náwroććie ſie / áby zgładzone były grzechy wáße.

Drudzy v Zydow byli / ktorych Thomáß Swiety názywá / minores, ſeu populares. Ludem poſpolitym: to ieſt / tych ktorzy táiemnic Piſmá nie byli świadomi / tákowi o Pánie niewiedźieli doſkonále / ieśliß on był Chryſtuſem y Synem Bożym: á to iednák niektorzy z nich / w niego v wierzyli dla Cudow iego ktore widźieli. Multitudo tamen non credidit, mowi Doctor świety. A ieśli kiedy poczęli pomyślać o iego Boſtwie / y zkłániać ſie przyznáć go zá Meßyáßá / dla wielkośći znákow iego cudownych / y náuki iego ſłuteczney: tedy potym zwiedźieni byli od Xiężat Káplanſkich / y Stárßych ſwoich / ktorzy znienawiśći / y zazdrośći / ſpráwy iego Boſtkie zá fálßywe vdáwáli / y onych od nich odwodźili. Dla tego grzech Xiężat Káplánſkich / był grzech wielce ćießki / iáko mowi Doctor Anyelſki 3. p. vt ſup. art. 6. fuit peccatum illorum grauiſſimum, tum ex genere peccati, tum ex malitia voluntatis, to ieſt / ták w zgledem mezoboyſtwá niewinnego / ktore ieſt przećiwko przykázániu Bożemu: iáko w zgledem ich woli złośliwey / ktora táká byłá / iż lubo by widźieli bydź zápewne / iż Chryſtus Pan był prawdźiwie Synem Bożym / tedy rádnieyby go zábieli byli. według tegoż Doctorá świetego / ſuper Epiſt 1. ad Thimoth. cap. 1. Lect. 3. Iudæi, inquit, ignorantes occiderunt Chriſtum: nihilominus ſi ſciuiſſent eum eſſe filium Dei, libentius occidiſſent eum. y dáie tego przyczyne P. Seraph. á Porrecta 3. p. vt ſup. in Apend. Quod ſi, inquit, cognouiſſent Chriſtum eſſe verum filium Dei, & non ambulaſſent ſecundùm exigentiam illius cognitionis, ſed ſecundùm impedimentum: tunc iidem Iudæi libentius ipſum Dominum gloriæ crucifixiſſent. Niedyby byli poználi Chryſtuſá Páná bydź prawdźiwem Synem Bożym á nie ſpráwowáliby ſie według powinnośći ſwey / ále według przeßłośći żyli / to ieſt gdyby poſtáremu / pożądliwość zázdrość / w nich pánowálá: tedy ći Żydowie /

Żydowie / rádnieyby byli vkrzyżowáli ſámego Páná chwały; álbowiem niemogliby byli zćierpieć ſurowego iego nápominánia / ktorych / oblu dnośći y chytrośći / z pychy y z zázdrośći pochodzacey / nie ćierpiał. Jáko y złoczyncy / rádnieyby Sędźiego z niesli z świátá / ktory władza y moc / ma karáć ich / niżeli człowieká złego / przećiwko ktoremu máia swoie złe ſercey gniew. Słowá tedy one Apoſtolſkie 1. Cor. 2. máia ſie ták rozumieć: iż gdyby Chryſtuſá Páná Żydowie poználi bydź Synem Bożym / ták iáko go Apoſtołowie poználi / á nie iáko Judaß / tedyby go nigdy byli nie vkrzyżowáli.

Inśi záś Żydowie ktorzy ſie minores ſeu populares názywáią / z ludu poſpolitego / w prawdźieć ćieżko zgrzeſzyli ſecundùm genus peccati, iż zezwolili ná krew iego niewinną: ale przecie dla niewiádomośći ktora Theologowie názywáią craſſam ignorantiam, iż byli zwiedźieni od ſtárßych ſwoich / nie ták ćieżko zgrzeſzyli / iáko ich Káplani.

Tákiem ſpoſobem y Páwel S. zgrzeſzył / ktory nie z zázdrośći y ze złośći iákiey przećiwko Chryſtuſowi / ále ráczey z niezrozumienia tego co Prorocy o Meſiáſzu nápiſáli / y z wielkiey żárliwośći do záchowánia trádycey Oyczyſtych w Żydowſtwie: dla czego wielce przeńáśládował Kośćioł Boży / bluźniąc Páná / ále iáko o ſobie powiáda 1. ad Thimoth. 1. iż to czynił z niewiádomośći to ieſt / per ignorantiã, non tamẽ ignoranter: iáko ſie to ma rozumieć / niżey ſie powie / to ieſt / w niedowiárſtwie bedąc / dla tego doſtąpił / mowi / miłośierdźia / iż náſam ten głos tylko Chryſtuſow / Saule, Saule, czemu mie prześláduieſz? záraz odpowiedźiał. Pánie co mi káżeſz czynić? lubo to iuż po vkrzyżowániu iego.

A kiedy záś Káiphaſz przy zgromádzeniu y rádzie wſzyſtkich káplánow po przyśiągł Páná / áby iáwnie wyznał ieśliż był Synem Bożym; á on odpowiedźiał że tákieſt: przećie nie vwierzył / ále záraz krzyknął y z drugimi Blaſphemauit, o to bluźnierſtwo powiedźiał / iákiegoż iuż świadectwá wiekſzego mamy ſzukáć? y oſądźili go bydź godnỹ śmierći záwoławßy / Reus eſt mortis.

Pilat tedy Pogánin ktory z boiáźni vtráty vrzędu ſwego Chryſtuſá Páná oſądźił ná śmierć / gdy mu Żydzi pogrożili / ieśli tego wolnym vczyniß / nie ieſteś przyiáćielem Ceſárſkim: álbowiem káżdy ktory ſie za-

wie Krolem/ ſprzeciwia ſie Ceſarzowi/ mniey zgrzeßył nád Zydy. Także drudzy ktorzy go rękami ſwemi vkrzyżowali/ ießcze mniey zgrzeßyli/ niżeli Pilat/ iż nie z chćiwości nieprzyſtoyney godności/ ani z łakomſtwá/ iako Judaß/ ani z zazdrość y nienáwiści/ iako Kiażęta kápłańſkie; ale z roſtrazánia Starości ono go vkrzyżowali/ niemáiąc wiádomości o Zakonie álbo práwie Bożym/ iako mowi Beda/ tłumáczac one ſłowa Chryſtuſá Páná. Luc. 23. gdy ſie modlił Chryſtus Pan ná krzyżu za tych ktorzy go krzyżowali/ mowiąc: Oycze odpuść im/ albowiem niewiedzą co czynią. Pro illis, inquit, rogat, qui neſcierunt quid facerent, zelum Dei habentes, ſed non ſecundúm ſcientiam. Zá tymi ſie modli/ ktorzy niewiedzieli co czynili/ żarliwość o chwałę Bożką máiąc ale nie według vmiętności.

Zaczym concluduie Thomaß S. iż dáleko mniey zgrzeßyli Pogánie ktorzy go rękami ſwemi krzyżowali niemáiąc wiádomości o práwie Bożym. niżeli Zydzi. Multo, inquit, magis fuit excuſabile peccatũ gentilium, per quorum manus crucifixus eſt qui legis, ſcientiam non habebant: quam Iudæorum.

A że ſie wſpomniało/ iáko to Páwel S. Apoſtoł poki ießcze trwał w ſwym vporze niedowiarſtwa/ przenaſladuiąc Kościoł Chryſtuſow/ grzeßył z niewiadomości per ignorantiam & non ignoranter. Thomaß S. Doktor Anyelſki przez taką dyſtynkcią/ deklaruie/ iako daleko ieſt grzech Zydow/ ktorzy vkrzyżowali Chryſtuſá Páná z niewiadomości/ niżeli Páwłá S. Ten albowiem ktory co czyni/ to ieſt/ per ignorantiam, mowi ten Doktor Swiety/ gdy taki poſtrzeże potym/ iż złe vczynił/ żałuie tego: iż gdyby był wiedźiał o takim ſwym złym vczynku álbo przypadku/ nigdy by był tego nie czynił. Ten zaś ktory czyni co takowego z niewiadomości takiey/ to ieſt/ ignorãter, Tedy iżliż bo niewiadomie trafiło ſie mu złorzecz popełnić; ale iż ſie to według ſzkodney affectatiey iego ſtało/ nie żałuie tego co vczynił: y owßem rádnieyßy z tego zoſtaie. Náprzykład gdyby któ chciał zabić zwierzą: a on zmiáßy z tego zoſtaie. Náprzykład gdyby któ chciał zabić zwierzą: a on zmiáßy ſie zwierzą zabił nieprzyiaciela ſwego. Jlubo to z niewiadomości vczynił iednák rádnieyßy ießcze zoſtaie iż za tym trafu- kiem nieprzyiaciela ſwego z gładźił z świátá. Takiem ſpoſobem niewiadomości/ ignoranter zgrzeßyli Zydowie vkrzyżowawßy Chryſtuſá Páná o ktorym gdyby byli wiedźieli

wiedźieli iż on był prawdźiwie Synem Bożym/ tedy rábnieyby go ieszcze byli zábili; względem przyczyny miánowáney/ iż oni byli wielce zázdrośćiwemi/ pychy pełni/ mśćiwi: zátym napominania ſtrony złości ſwych nie ścierpieliby/ iáko y Oycowie ich/ ktorzy dlatego Proroki pozábijali/ lubo dobrze o tym wiedźieli/ iż byli od Bogá do nich poſłani.

Páwel záś Swiety z takiey niewiádomości przenaſladował Kościoł Chryſtuſow y bluźnił Pan per ignorátiá, to ieſt iż gdyby był wiedźiał/ że Chryſtus Pan był prawdźiwym Synem Bożem/ tego nigdy by był nie czynił/ dla czego doſtąpił miłośierdźia Bożkiego. iáko o tym piße do Tymotheuße/ Thim. 1. Dlatego tedy S. Thomaß de Aquino, wymawia Páwłá S. od takiey ciężkości grzechu/ iáko insi Zydowie grzeßyli ktorzy fuerunt non ſolúm hominis Chriſti, ſed etiá tanquam Dei Crucifixores. D. Th. in Comment. ſuper 1. Thimoth. 1.

ROZDZIAŁ XXXIII.

Chryſtus Pan był prawdźiwie Krolem Zydowſkim.

PRoroctwo to/ iż Syn Boży Chryſtus Jezus przyiąwßy ná ſie náture ludzką/ miał na tym świecie krolować/ musiało ſie wypełnić/ iáko y inße Proroctwa o ſprawach iego dźiwnych napiſane: iáko to ſam o tym powiadał. Lucæ 24 mowiąc do Apoſtołow ſwoich po ſwym Zmartwychwſtániu. Neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. A iż Prorocy Swieci o krolowaniu iego na tym świecie prorokowali: co ſie potázuie? Náprzod z Izaiaßa Proroká/ ktory cap. 9. tak mowi: Super ſolium Dauid & ſuper Regnum eius ſedebit vt confirmet illud, corroboret in iudicio & iuſtitia amodó vsq; in ſempiternum. Na thronie Dáwidowym y na krolestwie iego będźie ſiedźiał aby go potwierdźił/ y vmocnił w ſądźie y ſprawiedliwości od tego czaſu áż na wieki.

Ieremiaß tei Prorok o tym oznaymuie cap. 23. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ſuſcitabo Dauid germen iuſtum, & regnabit Rex, & ſapiens erit, & faciet iudicium & iuſtitiam in terra. A

to dni idą/ mowi Pan/ y wzbudzę Dawidowe plemie sprawiedliwe/ y krolować będzie krol/ y mądry będzie/ y będzie czynił sąd y sprawiedliwość na ziemi.

Zacharyasz Prorok także cap. 9. tak o nim mowił do Corek Jerozolimskich y Syońskich. Raduy się dosyć Corko Syońska/ y śpieway Corko Jerozolimska/ oto krol twoy przyidzie tobie sprawiedliwy y zbáwiciel/ możność iego od morza do morza/ y od rzek aż nákoniec ziemie.

Anyol Gabryel Pánnie Przenáswietszey toż o nim powiádał Lucæ 2. I będzie krolował w domu Jákobowym y Krolestwu iego nie będzie końcá.

Kiedy się národził/ trzey Krolowie z dálekich kráin przyiáchawszy/ ták się o nim pytáią w Jeruzalem u Krolá Heroda/ Matth 2. Gdy iest ktory się národził krol Zydowski? Co Author Lib. Politica de Dios, uważáiąc iż ubogo leżącemu dźieciątku pokłon krolewski z podárunkámi swymi oddawáli/ mowi/ lepiey się zna Krol na Krolu/ ániżeli człowiek lekkiey kondycyey/ iáko byli Zydowie. A że go ci trzey krolowie wyználi być krolem/ dla tego/ iż ználi się dobrze ná wszechmocności krolewskiey/ zátym krolewski mu pokłon oddali.

Mamy tedy y z inszych wielu mieysc Pisma S. iż Chrystus Pan był krolem y krolował ná tym świecie: co iednák trzebá duchownym sposobem rozumieć iáko Chrystus Pan Pilatowi odpowiedźiał/ krolestwo moie nie iest z tego świátá. Nie ták iáko się Zydzi spodziewáli/ rozumieiąc/ iż on miał krolestwo Izráelskie przyprowadzić do swoiey doskonałości/ iáko było przedtym zá Dawidá/ y Sálomoná Krolow pánuiących nád dwunastu pokolenia w domu Izráelskim: áż ich miał zgromádzić ze wszystkiego świátá do Jeruzalem do ziemie sobie z obietnice Boskiey dáney; iáko Rabi Salomõ super Zachariã. napisał Lubo insi Zydowie/ in Stanhedrin cap. Heloc. mowią Quod totum Israelem, tenet Pater futuri sæculi. temi słowy dáiąc znáć/ iż krolestwo Izráelskie Messiászá miáło być duchownym sposobem rozumiáne. I znáydowáli się nie ktorzy Rábinowie Zydowscy ktorzy Messiászá wyznawáią/ być krolem/ ále y ubogiem: iáko w Talmucie swym to o nim powiedźieli. Quod Rex Messias, iam natus est in fine secundi templi sed pauper & mendicus, mundi partes percurrit, & repetitur

rietur Romæ mendicans inter leprosos. Niech to rozumie kto iako chce/ dosyć że wyznawa iż ubostwo iego non derogat dignitati eius Regiæ.

Tegoż byli rozumienia z rátu y Apostołowie Swieci/ iż Krolestwo Izráelskie miał przywrocić do swey godności/ iáko było przedtym; iáko się to pokázuie gdy wstąpował do Nieba/ pytáią go mowiąc: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Act. 1. Pánie iesliż zá czásow nászych przywrocisz Krolestwo Izráelskie? ktorym odpowiedźiał. Nie iest to wászá rzecz wiedźieć momenty czásow/ ktore Ociec Niebieski w władzy swoiey położył y zakrył.

P. Ioan. á Porrecta pięknie to declaruie in Elucid. sup. art 3. D. Th. in 3. p. q 3. a 7. pokázuiąc iáko też Chrystus Pan y dźiedźicznym prawem prawdźiwie był doczesnym Krolem/ vrodźiwszy się z fámiliey Dawidá Krolewskiey: Iure hæreditario, inquit, natus est Rex de familia Regia Dauid, & Rex temporalis Iudæorum: Dicere igitur, vel in dubium reuocare quòd Christus secundùm carnem non esset Rex temporalis, & quidem initio natiuitatis suæ, est dicere, quod ipse secundùm carnem non fuerit natus ex progenie Dauid: aut saltem scripturarum apertissimam veritatem in dubium reuocare, quòd aures Catholicorum non sustinent. Iákimby tedy sposobem Chrystus Pan był krolem doczesnym/ náucza ten zácny Doctor mowiąc: Fuit Rex non quidem executione, sed iurisdictione, to iest/ był Krolem nie według pánowánia inszych Krolow tego świátá/ iż nie siedźiał ná Máiestacie Krolewskim roskázuiąc/ zwodząc woyská/ y woyny prowádząc przeciwko nieprzyiáciołom: ále był Krolem względem Iurisdictiey/ ktora mu prawem dźiedźicznym władzá Krolewska należała.

Jednak mogę mowić y ták właśnie było/ iż nietylko był Chrystus Pan Krolem ná tym świecie Iurisdictione, ále też Executione, y dáleko záczniey spráwował Monárchią tego świátá/ nád wszytkie Potentáty ná świecie/ ktorzy nie tylko propter manificentiam, dla pompy/ále też z potrzeby świeckiey y przyrodzoney/ sług potrzebuią/ czego bynamniey niepotrzebował Chrystus Pan/ ále sám przez się serca ludzkie dyrygował y spráwował.

61

Lubo

Lubo y tey Ceremoniey Páńskiey áby iemu była wyrządzána niezá-
niechał: gdy álbowiem czásu iednego / przed śmiercią swoią wiezdzał /
do Jeruzalem ná Oślełku / tedy wßystek gmin ludzi z miásta / tak wie-
le tysięcy ludu wyßedßy przeciwko niemu / onego potykáiąc / Krolem
gośćwym Izráelskim witali / y krolewska mu cześć wyrządzáli / Pálmy
przed nim mioßąc / ktore sa znákiem zwycięsczy / y iáko Monárße wiel-
kiemu sáty swoie nádroge / pod nogi iego / ábo tego oślęcia ná ktorym
śiedźiał / rzucáli / y rospośćierali / ktoredy miał iechác / głosy wyso-
kiemi onemu śpiwáiąc: Osánna. Synem go Dawidowym / y krolem
swym Izráelskim názywáli. Ioan. 12

Tákże obráwßy sobie dwunastu Apostołow / onych potym ná wßytek
świát po wßytkiey swey Monarchiey / áby go zá Pána swego bydź wie-
dźieli rozesłał: y śiedmdźieśiąt dwoch vczniow ktorych przed soba po-
syłał kiedy do ktorego miásta wchodźić miał / iáko Łukáß świety wspo-
mina o tym / 10. cap. Designauit & alios septuaginta duos, & misit
illos binos ante faciem suam, in omnem Ciuitatem & locum
quo ipse erat venturus. Ludźi Tysiącámi zá nim chodźiło / ktorych
on náuczał / od grzechu odwodźił / ádo dobrych vczynkow nápominał / zá-
płáte wieczną obiecował / czásu potrzeby po krolewsku dostátecnie chle-
bem kármił / ná weselu winem wielce wdźięcznym / hoynie częstował: y
przed śmiercią swoią do Jeruzalem z wielkim tryumphem ná Oślełku
wiezdzał Armaty woienney nie potrzebował / áni woyny prowádźił bo
był Princeps pacis. według Izáiaßa Proroká cap: 9. Krolestwo pokoiu.
Złych iednák kárał / o Kośćiol sie Boży zástáwiał / gdy z niego przeku-
pniow powrozem powypędzał / mowiąc: Dom moy / dom modlitwy iest
á wyśćie go vczynili iáśkinia łotrowska. Pháryzeußom surowo / oblu-
dne ich postępki gánił.

Oprocz tego / iáko Pán dobrotliwy / o chorobách ludzkich Ciele-
snych zá xiadował / gdy one vzdrawiał / vmárłych ożywiał / iáko o tym
pełno w Ewángelley świętey. A nie tylko nád ludźmi Jurisdictia
wykonywał / y władzą swoie pokázował: ále też nad wßelkiem stwo-
rzeniem: gdy morzu y wiátrom roskázował. Czemu sie / ni ktorzy
wielce dźiwuiąc / mowili / Quis est, hic quia & ventus & mare o-
bediunt ei? Marci 4. Lucæ. 8. náwet czárći mu byli posłuśni.

Iż wielu

I z wielu inßych iego sprew dźiwnych pokázuie sie to iż on był
Krolem nie tylko Iurisdictione, ale też Executione, zacnieyßym
sposobem nád inße Monárchy tego swiátá. Czytay o tym Xiąże-
czke z Hißpáńskiego ná Polskie przełomáczona nazwána Polityká
Bosska / kędy Author tey Xiązki pięknie wywodźi cap. 2. iáko Chry-
stus Pan krolował ná świecie.

Ale to iest rzecz godna do vważenia / co Thomáß świety Doctor
Anyelski vpátruie lib. 3. de Regimine Principum cap. 13. Iż
Augustus Cesarz ktory był Pánem wßytkiego świátá: od Národze-
nia Chrystusá Páná / iuż rządźił świátem / nie iako Cesarz / ale iáko
vrzędnik Chrystusow / lubo ta táiemnica iemu była skryta / gdy z ná-
thnienia Bośkiego záraz iáko sie Chrystus Pan národźił / zakázał áby
go ná potym iuż żaden wiecey nieznał Pánem / iákoby tym sámem /
z Páństwá Krolowi nowemu vstępuiąc / y gdy roskázał po wßystkim
świecie lud popisować / nie tak dla siebie to czynił / iáko Pánu Ko-
wonárodzonemu w tym posłudze pokázał. O czym ten Doctor świety
ták mowi / Augustum Cæsarem á Christi natiuitate Christi vices
in terra egisse, & tanquam Christi substitutum, licèt tanti mi-
sterii ignarum, imperasse. vtq; totus Orbis describeretur, non
tam sibi, quàm Christo nato seruiturus.

Ac tandem diuino magis quàm humano consilio in du-
ctum vetuisse, ne quis eum deinceps Dominum appellaret: ac
si (nesciens quid faceret) suo cederet Dominatui, eumq; in
Christum Dominum cuius proprium erat, quodam modo
transferat.

Co sie zás tknie Executli Krolestwá iego Duchownego / iáko
záraz od w Cielenia swego w żywocie Pánny Przenaswiętßey sprawy
swoie wßytkie ordynował ku Zbáwieniu wßemu / y dźiwnie serca lu-
dzkie sporządźał / áby kożdy ktoryby weń vwierzył nieginął / ale miał
żywot wieczny: w tym skrytych iego táiemnic Bośkich / y sposobu
tákiego krolowánia iego / nikt wiedźieć y poiąć niemoże.

A iáko Apostoł świety mowi 1. Cor. 15. Iż tego potrzebá / áby
Chrystus krolował poki Bog Ociec niepołoży wßytkich iego nieprzy-
iaciol pod nogi iego. Oportet autem, inquit, illum regnare do-

nec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius. Áto ná ten czás pełnić ſie bedźie / iáko mowi tenże Apoſtol cum euacuauerit omnem Principatum & Poteſtatem & virtutem. I iáko grzech krolował prowadząc ludźi do śmierci: ták też potrzeba áby łaſká krolowłá przez ſpráwiedliwość ku żywotowi wiecznemu. Vt ſicut regnauit peccatum in mortem, ita gratia regnet per iuſtitiam In vitam æternam per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Ad Rom. 5.

ROZDZIAL XXXIV.

Chryſtus Pan na Krzyżu wißąc tryumphował, nád nieprzyiaćielem Narodu ludzkiego, kśiążęćiem piekielnym.

LWbo záwßze Chryſtus Pan tryumphował nád tym nieprzyiáćielem / ktory był wźiął w poſeſſia wßytek świát / zá przeſtępſtwem pierwßych Rodźicow náßych / dla czego názwał go Chryſtus Pan kśiążęćiem świátá. Ioan. 14. Venit enim Princeps huius mundi, & in me non habet quidquam: iednák wßechmocność ſwoie oſobliwie pokázał y oświátczył ná Krzyżu / iáko to ſam przedtym opowiedźiał był. Cum exaltatus fuero omnia traham ad me ipſum; Gdy będę / mowi / wywyſzony; to ieſt / ná Krzyżu / wßytko pociągnę do ſiebie / iáko by chćiał rzecz; ná ten czás / gdy śmierć / ktora kśiąże tego świátá w prowádźił był ná świát zá grzechem Adámá / będźie wkrocona y pożarta / ták że ſie zniey ná śmiewać będą według Páwłá świętego 1. Cor. 15. Abſorta eſt mors in victoria. vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus? Tedy pociągnę że wßod / to ieſt / od wſchodu ſłońcá y zachodu / południa y północy bładzących / y w ćiemnośćiach grzechu leżących / ku ſłużbiey miłości moiey. A kśiąże tego świátá / czárt piekielny precz będźie wyrzuczony. Ioan. vt ſup.

Ten tryumph y krolowánie Chryſtuſá Páná ná Krzyżu / wyráźił Duch świety wonych ſłowách Pſalmu Dawidowego 96. Dicite in nationibus quia Dominus regnauit à Ligno; ktore ſłowá lubo ſie nieznayduią w tercie Żydowſkim áni Greckim: iednák według tłomáczenia Auguſt. S. Simmach. Theodot. Tertulianum, y

inßych / ták ma bydź czytano / to mieyſce Piſmá S. Opowiádaycie miedzy Narodámi / iż Pan krolował od drzewá; y Kośćioł S. potwierdza to w tym Hymnie ſwoim żałobnym o mece Chryſtuſowey.

Vexilla Regis prodeunt
Fulget Crucis myſterium.
. . . . . .
Impleta ſunt quæ concinit
Dauid fideli carmine,
Dicens, In nationibus
Regnauit à Ligno Deus.

I tego Piſmá Pſalmu / według tego tłomáczenia / záżywa przećiwko błędom Żydowſkim; ábowiem Oycowie świeći dochodzą tego / iż Rábinowie ich ſtárzy ieſcze przed przyśćiem Meſyáſza ná świát / te ſłowá / à ligno ztego Pſalmu wyglozowali / rozumieiąc to bydź zá rzecz nieprzyſtoyną / áby Bog miał kiedy ná drzewie záwieſzony krolować.

Z tego mieyſcá też Piſmá świętego Tertulianus dochodźi Lib. 3. przećiwko Márcionowi. Że Chryſtus Pan / ná drzewie Krzyżá prawdźiwie krolował / ták doniego wſtázuiąc: Teraz tedy pátrz / ieśliś czytał v Dawidá: Pan krolował od drzewá. Oczekiwam od ćiebie / co przez to rozumieſz? chybá podobno drzewianego ktorego krolá to nam znáczy / á nie Chryſtuſá ktory dla męki ktora ná drzewie ćierpiąc zwyćiężywßy śmierć / krolował? I ieśliś śmierć od Adámá krolowałá / áż do Chryſtuſá / czemu niemoże ſie mowić iż Chryſtus krolował od drzewá? ponieważ od drzewá Krzyżá vmieráiąc / krolestwo śmierći wyrzućił. Ktorego te ſą ſłowá w łácińſkim.

Age nunc ſi legiſti penes Dauid, Dominus regnauit á ligno. Expecto quid intelligas niſi forte lignarium aliquem Regem ſignificari Iudeorum & non Chriſtum, qui exinde à paſſione ligni ſuperata morte regnauit? Et ſi enim mors ab Adam regnauit vſq; ad Chriſtum. Cur Chriſtum non regnaſſe dicitur à ligno, ex quo Crucis ligno mortuus, Regnum mortis excluſit?

O tym Tryumphie Chryſtuſowem / y z czegoby tryumphował ná Krzyżu / wſpomina Apoſtol święty ad Coloſ. 2. Chyrographum, inquit, decreti, quod erat contrarium nobis, ipſum tulit de me dioſſi affi-

dio, affigens illud Cruci: & expollians Principatus & Poteſtates traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo.

A przeto Hieronim świety ſtoſuiąc ſie do ſłow Apoſtolſkich mowi. Byłći w prawdźie vkrzyżowány Chryſtus Pan ná Ciele / ale prawdźiwiey krzyżował tám cżárty / niebył tedy to Krzyż ale tryumph. Chriſtus quidem, inquit, erat crucifixus in Corpore: ſed verè crucifigebat, ibi dæmones, non fuit igitur Crux, ſed triumphus.

Dla tego też inśi Oycowie świeci názywáią Krzyż páńſki Tryumphem / lubo chorogwią Chryſtuſową Tryumphálną / tákże mieczem ktorym cżárt ieſt zwoiowány. Pálmą / y inſzemi tytułámi ktoremi zwycięſtwo y tryumph iego wyrázáią. Oſobliwie Ambroſius S. de obitu Theodoſii Imperat. S. Athanaſius in ſerm. de Cruce. S. Auguſt. Lib. 2. de viſit. Infir. S. Chriſoſtonus de Laudibus Crucis.

ROZDZIAŁ XXXV.

Infámia z Krzyżá ná ten czas Chryſtus Pan zniosł, y chwalebnym go vczynił, gdy ná nim wiſiał, y krwią go ſwoią przenaydroſza polewał.

IAko niewypowiedźiana byłá ſromotá przed śmiercią Zbáwicielá náſzego / ná Krzyżu bydź záwieſzonym: Tak iuż teraz po śmierci iego niemáſz miłſzey / chwalebnieyſzey / y ſzczęśliwſzey śmierci / iáko tákim ſpoſobem vmieráć dla miłości Chryſtuſowey.

Gdy ábowiem Chryſtus Pan obrał ſobie Krzyż / zá inſtrument śmierci ſwoiey niewinney / aby ná nim ſámego ſiebie Bogu Oycu zá grzechy wſzyſtkiego świátá ofiárował: ná ten czás krwią ſwoią Przenaydroſza wſzelaką ſproſność z Krzyżá obmył / infámią zniego zniosł / y on poświęcił. Jeśliś krew bydleca w ſtárym Záko nie nieczyſtych ciáłá poświacáłá / iáko daleko ſłużniey krew Chryſtuſowá / Krzyż ná ktorym wiſiał Chryſtus Pan poświęcił / y ſproſność iego omyłá / we-

dług

ług onych ſłow Páwłá świetego ad Hæbr. 9. Si enim ſanguis hircorum & taurorum inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram. **Do tego / przyozdobił go śmiercią ſwoią nie winną / y oſłodźił. Ták iż on Krzyż ktory był przedtym gorzki / ſproſny / brzydki / ſtrąſny y przeklęty: z ſtał ſie miły / w dźięczny / ſłodki / błogoſławiony / świety y chwalebny. Jáko ieden z Doctorow Piſmá świętego** in ſerm. de Cruce **nápiſał:** Quam diu Crux ferebat fructus turpiſſimos, atq; amariſſimos: nempe latrones, ſicarios, ſceleratoſq; alios: noxia, infelix, infamis, horrida, hominibus, arbor fuit. Poſtquam verò Regem cælorum tulit; ſalutaris, felix, glorioſa eſt, & amabilis. **Poki ábowiem Krzyż rodźił / ábo przynoſił owoce bárzo ſproſne / przykre / y gorſkie / to ieſt / łotrow Rozboynikow / niecnotow wſzelákich; ſproſne / nieſzczęśliwe / brzytkie y ſtráśliwe było to drzewo ludźiom wſzyſtkim. Ale kiedy Krolá nieba ná ſobie dźwigał; Zbawienne / ſzczęśliwe / chwalebne / y wielce vkochane ſie pokázało. Jż to co przedtym było brzydkośćią / ten wizerunek naycięſzey Męki / Krzyż; teraz ſtał ſie zachnieyſzy nád wſzytkie Korony drogie: niezdobi ábowiem ták koroná Krolewſka głowy / iáko Krzyż / ktory godnośćią ſwoią wſzelką chwałe przewyſza**

Chrzyzoſtomá zacność Krzyżá / aduerſus Gent: **ták wyſtawia** Hoc, quod erat abominabile, hoc extremi ſuplicii ſymbolum, Crux: diadematibus & coronis, clarius factum eſt. Neq; enim ſic Regia corona ornatur caput, vt Cruce, quæ omni cultu eſt dignior.

Wſzytká to byłá pociechá y chwałá Páwłá świetego Krzyż świety / iáko ſie to pokázuie / ad Galat 6. Mihi autem, inquit, abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Wiele było świetych ktorzy ſobie prágneli / aby byli godni vmrzeć ná Krzyżu dla Wiáry Chryſtuſowey / nád wſzyſtkie to ſobie bogáctwá y ſławy tego świátá przekłádáiąc

Ándrzey świety Apoſtoł kiedy był od Aegeuſzá ſtárośty w Achái ey w Mieśćie Patras ſkázány ná krzyż / iż wiele Tyśiecy ludźi Chryſtuſowi pożyż-

ſowi pozyſkał: iáko ſie vćießył? iáko ſie wielce vrádował? vſłyßawßy o decrecie ſwoiey śmierći / iż dla Chryſtuſá Páná Zbáwićiela ſwego/ miał bydź ná krzyżu záwießony. I gdy go iuż prowádzono ná śmierć/ wyrzáwßy z dáleká krzyż ſobie zgotowány: poczał wielkim głoſem wołáć: O dobry krzyżu/ ktoryś ozdobesz członkow Páná mego wßiał/ dawno pożądány / wielce vmiłowány / bez przeſtánku ſzukány / y kiedyßkolwiek pożądánemu nágotowány/ wes mie od ludźi/ á odday mie Miſtrzowi moiemu / aby mie przez cie wßiał/ ktory mie przez cie odkupił. Teſtowá iego ſą wźięte ex Actis Paſionis eius. Surius. Tom 9. Piotrá świętego Apoſtoła kiedy go ſkázono ná śmierć krzyżową; A on czyniąc ſie bydź niegodnym tákiey śmierći podobney Páná ſwego/ vprośił ſobie vſtároſty/ aby go głowa nie kugorze/ iáko Chryſtus Pán wiśiał: ále na dol kazał ná krzyżu przybić.

Już tedy krzyż nie ieſt ſromotą/ ále wielką ſławą ſługom Chryſtowym/ iáko mowi świety Auguſtin ſuper Pſal. 36 Iam Crux eſt exaltata, iam honor eſt, non horror: gloria eſt Chriſtianorum, non pæna ſcleratorum; iam in Cruce non ſuffiguntur, ſed gloriantur viri ſanctitate præclari.

Konſtántyn Ceſarz wßyſtkiego Páńſtwá Rzymſkiego nápiſał konſtitucią ku wiekßey vćiwości Krzyżá y śmierći Chryſtuſá Páná. wáruiąc to ſorowo dekretem ſwoim / aby ná potym nigdy śmiercią Krzyżowa nikogo nie karono. Oćzym Glicas 4. par. Annal. Conſtantinus, inquit, neminem ampliús Cruci condemnari voluit, vt præcioſæ Cruci Chriſti, religioſum hunc honorem deferret. Ktora to iego konſtytucya wielce świątobliwa / wßyſcy iego ſucceſſorowie/ Ceſárze / y Krolowie/ pilno ná potym záchowywáli y przeſtrzegáli. otym świádczą Sozomenus, Caſſiodorus, Nicephorus, & Annal. Baron. Tomo. 4.

O zacności tego Drzewa iedną Sibillą/ z Duchá świętego to powiedźiáłá/ błogośławionym go drzewem názywáiąc.

O Lignum felix, in quo Deus ipſe pependit. lib. 7. Sibill. orac.

ROZDZIAL XXXVI.

Niewin-

Niewinność Chryſtuſá Páná był á dobrze widáoma wßytkim nieprzyiáćielom iego, y tym ktorzy byli pzyczyną iego śmierći.

LVbo to dośyć wiedźiał Chryſtus Pan iáko Zydowie oſobliwie Pháryzeußowie y Kiężętá Káplańſkie byli iemu wielce nieprzyiáźni/ ktorzy wiele rázy ſzukali rozmáitych ſpoſobow y przyczyn áby go w czym podchwyćić / obwinić y potępić mogli. Jáko o tym świádczy Łukaß świety cap. 6. Obſeruabant autem eum, inquit, Scribæ & Phariſæi, ſi in Sabatho curaret, vt inuenirent vnde accuſarent eum. Táże inßego czaſu vczynili byli miedzy ſobą Ráde áby go podchwyćić mogli w mowie. Matth. 22. & Marci. & Lucæ 14. A przećie on nie reſpektuiąc ná to / lubo ták byli przewrotni/ y narod potwárzáiący: iednák niewinność ſwoie ktorą z potwarzyć mogli/ poddawáł ią pod ich Cenſurę ábo ßácunek/ beśpiecznie do nich mowiąc/ Quis ex vobis arguet me de peccato? Kto mie zwas bedźie ſtroſował z grzechu? ktorego gdy potwárzą okrywáć chćieli/ tedy falſam calumniam, vera reſponſione confutabat, iáko mowi Zieronim świety.

Pilat Pogánin gdy mu go ten złośliwy narod podał do ſądu/ inſtiguiąc áby go ná śmierć potępił / y iáko náyprędzey na Krzyżu záwiesić/ w głos wołał wyznawáiąc / że w nim żadnego wyſtępku nieznáyduie. Czego gdy ſłuchać niechćieli/ ále iádu pełni ießcze tym bárziey ná Piłatá náległi / áby go iáko nayprędzey Ukrzyżował. on obaczywßy / iż niemogł ich ináczey vſpokoić/ ázby go im wedle woli ich / oſądźił ná śmierć / wźiawßy wody vmył ręce ſwoie przed wßytkiem ludem mowiąc. Innocens ego ſum a ſanguine Iuſti huius vos videritis. Jeſtem ia nie winnym krwie tego ſprawiedliwego/ wy bedźiećie zá to odpowiedáć

Judaß też zdrayca ktory Chryſtuſá Páná przedał Zydom/widząc iáko to źle vczynił / znáiąc dobrze niewinność iego / pænitentia ductus, odniosł te pieniądze Kiężętom káplańſkim/ y one przed nimi porzućiwßy

porzućiwßy/ rzekł wymáwiáiąc grzech swoy / Peccaui tradens sanguinem iustum, zgrzeßyłem wydáwßy krew niewinną A oni mu nie odpowiedźieli chwáląc to / żeś dobrze vczynił/ żeś złoczyncę nam wydał: ále rzekli / á nam co do tego / tyś wiedźiał coś czynił.

I inszych wiele było z nieprzyiaciół iego / ktorzy go niewinnem bydź śmierći wyznawali/ iáko y żoná Pilatowá/ y ći ktorzy patrzáli ná śmierć iego. pœnitentia ducti, mowili/ verè hic Filius Dei erat. prawdźywie ten był Synem Bożym. y od chodząc do domow swoich widząc co sie dźiało / to iest / strászne zaćmienie słońcá/ y wielkie trzęśienie źiemie: bili sie w pierśi swoie/ tym znákiem pokázuiąc/ iż nie zezwolili ná śmierć iego niewinną.

Ale godna rzecz do vważenia co sám Pilat strony śmierći iego pisał do Tyberyuszá Cesárzá / (ktorego też Cláudiuszem zwano) wymáwiáiąc sie przed nim/ iż Mesśyaszá Żydow sśiego nie on / ále sámi Żydowie vkrzyżowali.

W ktorym niewinna śmierć Chrystuśá Páná, á złość wielka, kłamstwo, y potwarz Zydowska, do Tyberiuśá Cesárzá opisuie, ktory táki iest ten

LIST PILATOW.

NIedawno sie przydáło / czegom sam świádom / iż sie Żydowie sámi y potomki swoie okrutnym potępieniem pokárali: Mieli obietnice Oycow swoich/ iż im Bog miał posłáć z Nieba świętego/ ktoryby Krolem ich słuśnie názwány był / y obiecał im go posłáć przez Pánnę. Tego zá mego w Judśkiey źiemi vrzędu / Bog Żydowski gdy posłał: widźieli iż slepe oświecał / tredowatych oczyśćiał / zárażone powietrzem leczył/ diabły z ludźi wygánial/ vmarłych w sztrzesał/ wiátrom roskázował/ po wodźie suchemi nogámi chodźił/ y wiele inszych dźiwnych rzeczy czynił. A gdy go lud wßytek Żydowski zwał Synem Bożym/ Przełożeni zieci zázdrośćią ku niemu poimáli go / y mnie go podali/ y wiele tákiego á tákiego kłamstwá nań mowili / iákoby był czarownikiem

wnikłem / y przećiw ich Zakonowi czynił: i am im wierzył że to ták było/ y vbicowánego podałem im ná wolą ich / á oni go Vkrzyżowáli. A vgrobu iego straż postáwili/ á on przy strážy żołnierzow moich/ trzećiego dnia zmartwych wstał. A ták sie dáleko w śniećilá złość Żydow / iż pieniądze dáli strożom onym/ áby powiádáli iż vcniowie iego/ ćiáło iego porwáli; ále żołnierze wźiawßy pieniądze/ zámilczeć tego nie mogli / co sie stáło. Swiádczyli iż go widźieli zmartwywstáłego / á iż pieniądze od Żydow pobrali. To dlá tego dáie znáć / áby kto inászey nie kłámał/ áni kłamstwom Żydowskim wiárę dawał. Poty ten list Pilátow ktorym z powinności swoiey oznáymił to Cesárzowi co sie w stárostwie iego zá pánowánia tego Cesárzá dźiało: zábiegáiąc kłamstwu Żydowskiemu/ wszystkę winę ná Żydy skłádáiąc / áby sąd swoy niesprawiedliwy przed nim ochronić mogł. Ten list znáyduie sie v Bároniuśá in Anno 34.

ROZDZIAL XXXVII.

Nie tylko lud pospolity, ále też y Krolowie nie ktorzy słyszáć o dźiwnych Cudách Páná naßego, Boski mu pokłon oddawáli.

AŻy potwarz Żydowska mieysca niemiáłá w spráwách Cudownych Chrystuśá Páná/ bedąc ten národ zawße w tym występku podeyrzány / y do niego skłonny / y ták wiele rázy w Piśmie świętym o ten występek obwiniony. Mądrość to przedwieczna spráwowałá / iż zás raz na pierwßym wstępie tego Páná ná ten świát / kiedy sie vrodźił/ nie tylko pástuchowie vbodzy/ zá obiáwieniem Anyelskiem/ oneo w stáyni/ we złobie leżączego nawiedźili/ y Bosko mu cześć z niskiem swoim pokłonem oddali; ale też y Krolowie zdalekich krain przyiechawßy/ temu dźieciątku iako Bogu prawdźiwemu w ćiele na świát narodzonemu iako świadczy Matth. święty cap. 2. Procidentes adorauerunt eum, pokłeknawßy vćiwość Bosko mu vczynili/ y podárkami swemi Krolewskiemi przy pokłonie swym niskiem/ to oświádczyli. Takaż vćiwość temu dźiedźiątku y Herod Krol Żydowski odáć był obiecał:

ále chytrże y názdrade chćial to vczynić/ iáko ſie to potym pokazáło.

Tak też y potym gdy przyßedł czás áby ten Pan Niebá y Ziemie luż nie przez nápominánie Anyelſkie/ ábo Niebieſkie znáki: ale przez ſwoie wlaſne znáki y ſpráwy Boſkie świátu ſie pokazał y oznáymił bydź prawdźiwem Synem Bożym/ ktore były tákiáwne y głośne/ iż nie tylko lud prosty/ onym wiáre dáiąc/ w niego vwierzył; ale też y Krolowie niektorzy ſłyßąc o takim Cudotworcy do niego ſie w potrzebách ſwoich zniſkiem ſwoim pokłonem vćiekali: y ratunku ktorego od żadnego człowieká ná świecie mieć nie mogli tylko od ſámego Bogá/ od niego iáko od prawdźywego Synà Bożego żądali y prośili.

Lubo ábowiem potwarz Żydowſka mogłá iego ſpráwy Cudowne ludowi proſtemu z gánić vdáiąc ie za nieprawdźiwe/ nieprzypiſuiąc ich mocy iego Boſkiey; Ale ludźiom roſsądnym/ ktorzy będąc rozumu wyſokiego/ & ſummæ authoritatis, y ználi ſie ná rzeczách/ ktorzy ſie nieuwodźili paſſione: trudno było one zgánić: iáko to żywot dawáć vmárłym/ ſłepym z vrodzenia w zrok przywracáć: dia-błom áby z Ciał opętánych záraz vſtępowáli roſkázować/ y chorych iednym ſłowem vzdrawiáć. gdyż tákich ſpraw dźiwnych żaden rozumny niemoże przypiſáć tylko ſámemu Bogu prawdźiwemu.

Mamy tedy to w Ewángelii świętey wyráźnie iáko ná ſławne dźiełá Chryſtuſá Páná nietylko lud prosty pospolity do niego ſie gárnął: ále też Krolowie y Xiążętá. Wſpomina Jan świety cap. 4. o iednym Krolu ktorego ſyn záchorzał był w Kápharnáum. Ten vſłyßawſzy iż Pan Jezus przyßedł do Galiley/ ſzedł ſam do niego y prośił go áby go náwiedźił do domu iego/ y vzdrowił Synà iego ktory iuż konał. ktorego gdy on tylko iednym ſłowem/ niewſtępuiąc do Pálacu iego/ vzdrowił/ mowiąc mu/ vade filius tuus viuit. zátym y ſam/ y wſzytek dom iego vwierzył w Chryſtuſá Páná wyznawáiąc/ iż on ieſt prawdźiwym Synem Bożym. Tákże v Mattheuſá świętego czytamy cap. 9. iż ieden Xiąże przyßedł do Chryſtuſá Páná/ y vczyniwſzy mu pokłon: mowi do niego/ Pánie/ Corká moiá dopiero ſkonáłá proße podź do domu mego/ á położ ná niey rękę ſwoię/ á będźie żywá/ ktora gdy cnemu oddał żywa/ rozgłośiła ſie tá ſławá po wßytkiey ſiemi oney.

Xiąże

Xiąże tákże Żydowſkie imieniem Nikodem/ przychodźił do niego/ rádząc ſie go o Zbáwieniu ſwoim/ to mu przyznawáiąc iż ieſt od Bogá poſłány Ioan. 3.

Od Xiężęcia też iednego Pháriząeuſow iáko Lukaß świety wſpomina był proſzony ná bánkiet y czeſtowány od niego. Lucæ 14

O iednym też Rotmiſtrzu Centurionie piße Hiſtorya Matth. 8. cap. ktory przyßedł do Páná/ proſząc y mowiąc: Pánie páchołek moie leży w domu párálizem záráżone/ y bárzo ſie źle ma. A Pan rzecze do niego/ Poydź ia y vzdrowie go. á on odpowie/ Pánie nie ieſtem godźien ábyś wſzedł pod przykrycie domu mego/ ále rzekni ſłowem á będźie vzdrowione páchołek moie/ ábowiem y ia będąc człowiek pod władzą poſtánowiony máiąc pod ſobą żołnierzow/ y mowie temu idź/ y záraz idźie: á drugiemu podź. y poydźie/ y ſłudze memu vczyn to/ y czyni. Co vſłyſzawſzy Pan Jezus/ y dźiwuiąc ſie tákiey iego wielkiey wierze/ mowi do tych ktorzy śli zá niem: Záprawdę nie ználazłem tákiey wiáry w Izraelu. ić. Tákie mamy otym świádectwá z Ewángeliſtow świętych.

O Abágárze Krolu Edeſsy w Syriey lubo otym żaden z Ewangeliſtow nie wſpomina/ pewnna iednák ieſt Hiſtorya/ iáko piſał liſt do Chryſtuſá Páná wzywáiąc go do ſiebie/ y proßąc áby go vzdrowił od Choroby. O czym wiele Hiſtorykow zacnych w Kościele Katholickim wſpominaią/ iáko niżey ſie pokaże.

LIST ABGARA KROLA EDESSY do CHRYSTVSA Páná.

Abgárus Xiąże Edeſſy Zbáwićielowi táſkáwemu, ktory ſię ná gránicach Ierozolimſkich w Cicle z iáwił, pozdrowienie.

SŁyßałem o twoiey mocy/ y leczeniu/ ktore bez lekarſtw y ziół czyniſz/ ſłepym iáko ieſt ſławá widzenie dáleß/ y chromym chodzenie/ y trędowáte oczyśćiłeß/ duchy gniewliwe wymiotałeß/ y ſtáre niemocy

67

wzdrawiáß/ y vmárle do żywotá wrácáß. Co gdym o tobie ſłyßał/ myślilem iż iedno z tych dwu prawdá bydź musi/ ábo ieſteś Bogiem/ y z Niebieſkiches wyſokośći ztopił/ ábo przynamniey Synem Bożym/ ktory tak dźiwne Cudá czyniß. Dla tego to do ćiebie piße/ bárzo ćie proßąc/ abyś do mnie przyßedł/ á niemoc ktorá mie trapi y męczy/ vleczył. Mam miásto mále/ ále ochędożne/ y zacne. obiemá nam może doſtáteczne potrzeby dáć.

Poty liſt ten ieſt Abgára krola. ktoremu Chryſtus Pan przez tegoż iego poſłáńcá imieniem Ananiaßá/ tak od piſuie.

LIST CRYSTVSA PANA. do Abgára Krolá Edeſſy.

ABgárze ſcześliwy ieſteś/ ktoryś mie nie widząc w mie vwierzył/ bo tak omnie nápiſano/ iż ći ktorzy mie widźieli nie vwierzyli/ á ktorzy mie nie widźieli vwierzą/ y żywotá doſtáno. Co pißeß żebyś rad ábych do ćiebie przyßedł/ te rzeczy dla ktorychem poſłány ieſt/ y ktore odpráwowáć mam/ tego mi nie dopuſzcą. Ale gdy ie od práwie/ á do tego ktory mie poſłał/ odeydę/ y gdy wźięty tam będę/ poślę ktorego z vczniow moich do ćiebie/ ktory nie moc ktorą ćie trapi vleczy/ y żywot tobie y twoim przyniesie.

Te obádwá liſty znáyduią ſie v Bárániußá/ O ktorych Euzebiuß Lib. 1. cap. 13. wſpomina/ iż wźiete ſą ex Tabulario Ciuitatis Edeſſenæ, y to ſie do chodźi ex Epiſt. Darii Comitis ad S. Auguſt. Tákże świety Ephrem Diac. Eccleſiæ Edeſſenæ in Teſt. 263. edit. Ioua. dáie o tym znáć świety Ioan. Damaſcenus Lib. 4. de fide Orthod. cap. 7. & Niceph. Lib. 2. cap. 7. otym piße. y z liſtu Theodorá Studity, ad Paſchalem Papam, & ex Cedreno, to ſie pokázuie.

To tedy co obiecał Chryſtus Pan przez liſt ſwoy Abgárowi krolowi/ zyścił mu to we trzynaśćie lat/ po Wniebowſtopieniu ſwoim/ gdy mu poſłał iednego z Apoſtolow Thádæuſzá świetego ktory onego Abgárá y ná ćiele cudownie zleczył/ y Wiáry świetey iż Chryſtus Pan był prawdźiwym Synem Bożym náuczył/ y dom wßytek iego/ y miáſto

miáſto ono że wſzytkiemi poddanemi iego Panu Bogu pozyſkał. iako o tym Hieronym świety wſpomina.

Jeſt także wiele Authorow poważnych ktorzy też otym pißą/ iáko Abgárus krol Edeſſy poſłał był malarza ſwego do ziemie Zydowſkiey/ aby mu twarz Pana naßego wymalował/ czego gdy nie mogł potrafić/ ſam Pan Jezus chuſtkę do twarzy ſwoiey przyłożywſzy/ obraz oney Cudownie nániey wyráził. O tŷ obrázie oprocz Authorow w zwyż mianowánych/ ieſt luculenta Oratio Conſtantini Porphirogeniti apud Methaphraſt. 7. Auguſti. & in Actis SS. Samonis & Guriæ 15. Nouemb. o ktorym obrázie Grekowie dorocne od práwuią świętó ſolemne. Euagr. wiele Cudow tego Obrázu wylica/ Lib. 4. cap. 26. ktore ná Synodźie wtorym Nicenſkiem przyznáne y potwierdzone ſą/ y w Rzymſkiem Kośćiele wielce ſą poważne. Adryan Papież Epiſt. ad Carolum magnum, Hiſtorya o nim prawdźiwa przyięta bydź od Sczepana Papieżá in Concilio Romano dáie świadectwo. o czym wſpomna Ioan. Gabriel Biſc. in Epit. Baronii.

A tego też liſtu nie godźi ſie tu zá milczeć/ ktory piſał Lentulus Romanus Proconſul do Senatu Rzymſkiego mießkáiąc ná ten czás w Jeruzalem człowiek wielce ſławny y godny/ w ktorym dźiwnie opiſuie perſonę y complexią Chryſtuſá Páná.

Ktory liſt táki ieſt in Latino.

APparuit temporibus iſtis noſtris: & adhuc eſt homo magnæ virtutis, nominatus Ieſus Chriſtus, qui dicitur à Gentibus Prophæta veritatis, quem eius diſcipuli vocant Filium Dei, ſuſcitans mortuos, & ſanans omnes languores, homo quidem ſtaturæ proceræ, mediocris, & ſpectabilis, vultum habens venerabilem, quem intuentes facilè poſſunt & diligere & formidare. Cappilos habens coloris nucis auellanæ præmaturæ, & planos: ab auribus verò cincinnos criſpos aliquantulúm cæruleiores & fulgentiores ab humeris ventilantes, diſcrimen habens in medio iuxta morem Nazaræorum, frontem habens ſereniſſimam cùm facie ſine ruga & macula aliqua. Barbam habens

68

copioſam & puberem, capillis concolorem, non longam, ſed in medio bifurcatam. Aſpectum habens ſimplicem & maturum. Oculis glaucis variis & claris exiſtentibus. Naſi & oris nulla prorſus eſt reprehenſio quem rubor moderatus venuſtat. Increpatione terribilis. In admonitione blandus & amabilis, hilaris ſeruata grauitate, qui nunquam viſus eſt ridere, flere autem ſic, in ſtatura Corporis propagatus & rectus. Manus habens & brachia viſu delectabilia. In colloquio grauis, rarus, & modeſtus. Specioſus inter filios hominum. Hæc epiſt. ex Officio B. M. V. Romæ impreſſo, ſub Clemente VIII. recognito, eſt deſumpta.

ROZDZIAL XXXVIII.

Narod Zydowſki teráznieyßy trwáiąc w błędách ſwego niedowiárſtwá, niemniey ieſt podobny w okrućienſtwie Oycom ſwoim, ktorzy Chryſtuſa Páná Vkrzyżowáli.

Dźiwuia ſie Zydowie / iáko Pháráo krol Egypſki / byl ták ſercá zátwárdźiałego/ iż widząc tak wiele dźiwnych Cudow ktore Bog przez Moyżeſzá czynił wocách iego/ aby lud Izraelſki wybawił z iego niewoli: á przecie temu wſzytkiemu niedawał wiáry / áż do oſtátniey zguby ſwoiey / przećiwiáiąc ſie woli Bożey. Exodi. 14.

Kto vważy ślepotę Zydowſką daleko bárźiey dźiwowáć ſie kazdy muśi zátwárdźiałości ſercá ich / anizeli Pháraonowi ktory Bogá nieznał: ábowiem oni znaiąc ſie ná Cudách Boſkich / y widząc Cudá Chryſtuſa Páná náſzego daleko dźiwnieyſze / niżeli ktore Moyżeſz czynił gdy ożywiał vmarłych/chorych vzdrawiał/diably z opetánych wygánial : á przecie iáko Oycowie ich / tak y plemie to niſzczesliwe/ mocy iego Boſkiey tego nieprzypiſuią/ y w tym vporze y wzátwárdźiałości ſercá ſwego áż do oſtátniey zguby ſwoiey trwáć váſiuią: to przeklęctwo Oycow ſwoich ná ſie biorąc/ gdy inſtygowali ná krew iego niewinną przed Pilatem / wołáiąc / ſanguis eius ſuper nos & ſuper Filios noſtros. Y w tákiey máią nie nawiśći Chryſtuſá/ Páná y wßyſtkie iego ſpráwy Boſkie/ iż woleliby wſzytkim czártom/ábo Bálwánom

Pogáń-

ſkim/ ofiárowáć/ y zá Bogi one przyiąć/ niżeli Chryſtuſowi Pánu oddáć Pokłon Boſki. iáko to Toſtatus Abuleſis dowodźi Tom. 1. fol. 418.

Y tak záprawuia Zydzi Syny y potomki ſwe nieſzczeſne/ do nieugaſzonej nienawiśći y złośći przećiwko Chryſtuſowi Pánu / y wſzyſtkim Chrześćianom / gdy dźiatki ich morduią / okrutnie krew z nich niewinną wylewáiąc/ iáko niekiedy Elephántow zá práwiano y podućzano zaiuſzáiąc ich / do bitwy krwawey na woynę / pokázuiąc im krew ziagod / kiedy ich mieli ſpußczáć przećiwko nieprzyiácielowi. Et Elephantis oſtenderunt ſanguinem vuæ ad acuendos eos ad prælium. 1. Machab. 6. Zaczym Zydźi przećiwko Chrześćianom máią zaiußone ſerce/ krwie ich zawße prágnący. Y ná wzgárdę męki iego przenaświetßey/ ktora cierpiał na Krzyżu/ Chrześćiánow krzyżowali. á kiedy nie mogli tego okrućienſtwá nad Chrześćiánámi wykonáć/ tedy Obrazy Chryſtuſá Páná/ na krzyżu prybitali y okrućienſtwo ſwoie nad tym obrazem iákoby żywym/ wykonywáli. iáko ś widáczy Sigibertus in Anno 764. & Athanaſius in lib. de Crucfixione Imaginis Chriſti Domini.

Jeßcze y to Zydźi na vrągánie z Chrześćian z wykli byli ná kazdy rok te Ceremonią od prawowáć/ to ieſt/ Obraz Amaná/ o ktorym ieſt Hiſtorya w Kięgách Heſter krzyżować: iákoby ná pámiątkę tego/ iż Amaná Nieprzyiáciela narodu Zydowſkiego/ krol Aſſuerus záwieśić kazał / ná tey ſubienicy krora był Mardocheuſzowi Zydowi nágotował. Y ten dźien / ktorego te Ceremonią od prawowali zá wielkie świeto ſobie mieli/ ktora ich wielka nieprawość Ceſarze Chrześćiáńſcy poſtrzegßy/ oſobliwie Gondryus y Theodoſius iż Zydźi te Ceremonią odprawowali ná wzgárdę / y ná śmiewiſko Chryſtuſá P. Vkrzyżowánego/ y Wiáry iego świętey Chrześćiáńſkiey/ ſrogie karánia przećiwko temu poſtánowili / áby ſie Zydźi tego ná potym ważyć nigdy nie śmieli. iáko ſie to pokázuie lib. 16. Codic. Theod. Tit. 8.

Ale Zydźi nic dobrego / niechcąc zániechać tey ſwoiey nieprawośći / przecie potáiemnie dźieci Chrześćiáńſkie krzyżowali co gdy ſie pokázało ná nich / zá Pánowánia Theodozyußá mnieyßego/ ſrogo o to Zydow karał. Oczym Cedrenus wſpomina in Compend. Hiſtor.

tymi ſłowy 7. Anno Theodoſii Iunioris Iudæi in Campo Inimæ Chriſtianum puerum captum, ludibrii ac Crucis deridendæ cauſa, excarnificatum de ligno ſuſpenderunt quos Imperator repatefacta dignis ultus eſt ſuppliciis. Ale to Żydom nić niepomogło gdyß to okrucieństwo nie raz y potym po Żydách ſie pokázowało.

ROZDZIAL XXXVIIII.

Pánowie Chrześćiánſcy niektorzy dla tákich ich nieprá-wośći, w ſwym Państwie ich ſtrzymać nie mogli.

PIßę Bároniuß in Anno 1146. iáko Żydzi w Angliey w Nouerisku Chrześciańſkie dźiećie Wilelmá imiem Ukrzyżowáli / y ciáło iego przed miáſtem w ziemi zákopáli: ale one Bog przez świátłość ſwoie Niebieſką pokázać raczył / ktore Chrześćianie potym z uczćiwośćia pochowáli: dla czego Máietności ich konfißkowano / y żołnierze ich okrutnie zábiiáli. o czym wſpomina Petrus Cluniacen. lib. 5. Epiſt. 33. Robert. in Append. ad Sigebert.

Dla podobnego okrućieństwá nád iednym dźiećiećiem Fryderycus y Wilelmus Xiążętá Misnæ. y Balthazar Landgrauius z ſwego Państwá wßytkich Żydow wyrzućieli / y dobrá ich zkonfißkowali / ktora hiſtorya opiſał krántcius vadel. lib. 10. cap. 18. & Bzouius Annal. Anno vt ſupra.

We Frácyey gdy ſie pokázało po Żydách / iż dźieći Chrześćiáńſkie krádli / y w wielki Piątek ná wzgárdę y pośmiewiſko nabożeństwá Chrześćiáńſkiego y Męki Chryſtuſá Páná / one krzyżowali / żołćią y octem poyli: á potym włocznią bog przebiwßy inße okrućieństwá im zádáiąc / one zábiiáli. Pánne Przenaświętßa Bożą Rodźićielkę wielce bluźnieli: ták wielkiey nieprawośći nie mogąc ćierpieć pobożny krol Philip Auguſtus, kazał ich wßytkich wygnáć z krolestwa ſwego złupiwßy ich zezłotá / ſrebrá / kleynotow drogich / á wßytkie długi ktore Chrześćianie onym winni byli od puśćił. O tym wſpomina Ant. Ballingh. 24. Ferbr.

Tóż vczynił znimi krol Hiſpáńſki Ferdinandus V. ktory był naprzod ná-

przod názwány Rex Catholicus, że ich dla tákichże niepráwośći precz wygnał że wßyſtkiego Páństwá ſwego Hiſpáńſkiego / kędy ſie iuż byli wielce zágęścili y wkrzewili: przećiwko ktoremu złośliwemu narodowi / także Heretykom / Sáracenom / Pogánom / y wßelákim bluźniercom / poſtánowił Przod świety Inquizitorſki / ktoryby tákich / ieżeliby ſie ktory taki w iego Páńſtwie znáydował ná gárdle karano. Marinæus lib. 19. apud Ant. Ballingh. 22. Ianuarii.

W Tridencie / Roku 1475. tákie okrućieństwo nád iednym dźiećiećiem dwuletnym / ná Imie Symonem czynili: O tym wiele Hiſtorykow piße / oſobliwie Euſeb. in Chronic. Sabelli lib. 7. Enead. 10. Surius Tomo 2. & P. Sbárga Societ. Ieſu in vitis Sanctor. 3. May. Hiſtorya Męczeństwá tego dźiećiećiá świetego wypiſał. A iż Pan Bog wielkiemi Cudámi iego męczeństwo obiáśnił: Papież go miedzy Męczenniki świete poczytał; y Kośćioł mu ieſt wielki zbudowány / w ktorym tego świetego Męczennika Ciáło odpoczywa. Żydow o tákie okrućieństwo / iednych ogniem ſpalono / á inßych wßyſtkich z miáſtá precz wypędzono.

W Koronie Polſkiey / iáko wiele ten narod Przeklety dźiatek Chrześćiáńſkich pomordował! świádkiem ieſt Krákow / Poznań / Piotrkow / Sochaczow / Lublin / Tarnow / Bielſk / Szydłow / Goſtin / y inßych wiele miaſt: y rzadko znadźieß ktore miáſto / miáſteczko / kędy Żydzi oſiedli / żeby ſie tám ich okrućieństwo iákie nád Chrześćiáńſkiemi dźiatkámi nie pokázało. Niewſpominaiąc iáko też y w Litwie złego ná robili. A cożrzekę ná Ukráinie! ſam tylko Pan Bog wie / kędy Żydzi pánuią nád Chreścianámi Arenduiąc wielkie maietności / iáko im to tám tákie niepráwośći impunè vchodzą! gdyß oni przez krwi Chrześćiáńſkiey dla ſwych ſproſnych y brzydkich ſuperſticey y Żabábonow / y dla czárow niemogą ſie obyść: iáko ſie to pokázuie ztey ich Konfeſáty wyietey z Xiąg Trybunálſkich Lubelſkich. w Roku 1598.

Actum Lublini in Iudiciis Ordinariis Generalibus Tribunalis Regni, Sabbatho ante Festum Sanctæ Margaritæ

Virginis proximo, Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Nonageſimo octauo.

IN cauſa & actione Iudiciaria, inter Laborioſum Matthiam Petrenia de Swiniarowo, ſubditum Magnificæ Annæ Kiſczanka, Conſortis Magnifici Stephani, Pethey de Gierze Actorem. Et Perfidos Iudæos Gromek, & Marko Szachnowic, Patrem eius Gromek Arendatorem tabernarum, & Molendinorum woznicenſium. Tum & Hayczyk ac Ioachim Iudæos, de Oppido Miedzyrzecz, tenutæ Magnifici Leonis Sapieha Cancellarii Magni Ducatus Lithuaniæ, incarceratos, & ad Iudicium Capituli Caſtrenſis Mielnicenſis per eundem Actorem & Nobilem Abrahamum Skowieſki, bonorum præfatorum Woznicenſium & aliorum ad ea pertinctium factorem adductos, & præſentatos. Ideo quoniam ipſe Gromek, Feria Quarta poſt Feſta Solennia Paſchæ, proximè præterita prætereundo villam Swiniarowo, Filium præfati Actoris nomine Albertum Puerum quartum Annum ducentem, via publica currentem ſurripuit & in domum præfati Marci Szachnowic, Patris ſui, Tabernam videlicet, in bonis & villa wozniki, exiſtentem adduxit, Qui quidem Gromek vnanimiter cum prædictis Iudæis congregati, in locum abſconditum in Taberna woznicenſi, vbi idem Iudæus Marko, Pater prædicti Gromek manebat, inſtrumentis quibusdam aptis ad id præparatis prænominatum Filium, Actoris puerum viuum timore Dei poſtpoſito, ac legibus publicis vilipenſis, incidentes venas illius & ſanguine de corpore ipſius emiſſo ſuffocauerunt, crudeliterq; & immaniter interfecerunt, corpus illius volentes crimen ſuum nefandum impunè euadere, in ſtagnum locum lutoſum in villa præfata wozniki exiſtentem iniecerunt. Quod tandem corpus permiſſione diuina per homines certos inuentum, ad Officiumq; illud Caſtrenſe, Mielnicenſe, præſentatum eſt: in quo cadauere pueri interfecti Officium, illud Caſtrenſe Mielnicenſe in venis circa pugna manuum ambarum vulnera

vulnera ſecta parua in numero decem, nec non liuiditatem in Collo locis expræſſa conſpexit, prout Proteſtatio & querella coram eodem prædicto Officio Mielnicenſi, per ipſius Actoris pueri ſuffocati Patrem, atq; eundem Abrahamum Skowieſki, nomine Domini ſui facta, ea omnia abundius in ſe deſcripta retinet coram eodem officio caſtrenſi Mielnicenſi vertente & agitante. Tandem verò poſt expeditum per Actorem in eo negotio Scrutinium, factaq; per Iudæos inculpatos ratione fori iuridicas cõtrouerſias ad iudiciũ præſens Generale Tribunalis Regni, ad diſiudicandam eandem remiſſam partibus ſupra nominatis, Actore quidem, nempe prænominato Matthia Petrenia Parente ipſius ſuffocati & interfecti pueri, atq; prædicto Abrahamo Skowieſki, ipſismet per ſe perſonaliter, & per Procuratores ſuos coram Iudicio præſenti Generali, comparentibus, & terminum vigoris ſupra recenſitæ remiſſionis pro die hodierna incidentis attentantibus, & ſcrutinium coram Iudicio Capitaneali Mielnicenſi expeditum, Iudicio producentibus, adminiſtrationemq; Iuſtitiæ cum ipſis Iudæis, ſibi fieri á Iudicio præſenti petentibus, prædictis verò Iudæis ad Iudicia præſentia adductis, tam per ſe perſonaliter, quám etiam per Infideles Moyſen Doktorowicz, & Salomonem Medicinæ Doctorem ac alium Salomonem Synagogæ eorum Miniſtrum vulgariter nuncupatum Szkolnik Iudæos, Seniores Lublinenſes, etiam coram Iudicio præſenti comparentibus, Procuratoremq; & Cauſidicum ſibi addi á Iudicio præſenti affectantibus. Inprimis itaq; Iudicium præſens ad affectationem eorundem Iudæorum, addidit eisdem Iudæis ad defendendam Cauſam ipſorum Procuratorem certum. Tandem prædicta parte Actorea contra ipſos Iudæos proponente & lacrymosè quærulante, Iuſtitiamq; cum ipſis Iudæis, ſibi fieri poſtulante & affectante. Parte verò inculpata per Procuratores ſuos per Iudicium præſens additos, iura ac Priuilegia & immunitates ſuas authenticè producente, ac vigore eorundem Iurium ſuorum productorum forum coram Iudicio præſenti ſe non habere deducente. Iudicium præſens Generale Tribunalis Regni debitè, exauditis

& intellectis controuerſiis & exceptionibus deductionibusq; partium vtrarumq;, & Priuilegiis productis diligenter ponderatis, coſdem Iudæos Priuilegiis productis in cauſa tam nefandi criminis & horrendi ſceleris, ſe ſe tutari non poſſe, forumq; ex remiſſione Caſtrenſi Mielnicenſi, coram Iudicio præſenti vti ſupremo Iudicio habere adinuenit, & eisdem procedere decernit. In vlteriori verò proceſſu huius cauſæ, quamuis prædicti Iudæi, hoc ſcelus ſuum nefandum omninò negantes, eiusdemq; nullatenus ſe reos eſſe allegantes. Dilationem ad deducendum Scrutinium ſuamq; innocentiam oſtendendam ſibi à Iudicio præſenti concedi poſtulabant. Tamen quoniam tam ex ſtigmatibus vulnerum in cadauere interfecti Pueri, Officio prædicto Mielnicenſi commonſtratis, quàm etiam ex ſcrutinio per Actoream partem coram Iudicio præfato Caſtrenſi Mielnicenſi expedito, & per Iudicium præſens diligenter lecto & ponderato, manifeſtè appareat eos Iudæos huius horrendi Criminis & interfectionis eſſe reos: Ideo Iudicium præſens præfatam dilationem per ipſos affectatam eis non conceſſit: Verùm cum ſæpiſſimè auditur gentẽ Iudaicam in huiusmodi crimine accuſari: Ideo Iudicium præſens ad inueſtigandam rei veritatem, religionis ne vel veneficiorum an alia cauſa ipſi ſanguine Chriſtiano indigeant, eosdem ad quæſtiones & torturas tradendos eſſe ſententiauit & decreuit, ad Officiumq; competens ad faciendas quæſtiones & torturas eosdem remiſit. Interim autem Iudæi ſupra ſcripti per quæſtiones & turturas in loco torturarum in præſentia, Officii Aduocatialis Lublinen: Aduocati, ſcilicet, certorum ſcabinorum ſunt examinati, quorum depoſitiones & confeſſata in Actis Aduocatialibus Lublinen. continentur. Poſtquam verò prædicti Iudæi in loco torturarum per quæſtiones fuerant examinati tractiq; & igne toſti, adductus eſt ad Iudicium præſens prædictus Iudæus Iachim qui vltro & beneuolè recognouit & faſſus eſt his verbis. Jż ten obycay ieſt Żydowſki áby vbosſe Żydy do Bogátßych dla pożywienia roſsyłano/ bylem poſłan do tego Márká do woźnik ná Wielkanoc máiąc tám wßelaki wczás/ miałem też

y toro-

to roſkázánie od Márká/ ábym chodźił do komory y brał ſobie ieść co by mi był á potrzebá: wßedłem we Czwartek przed wielką nocą Żydowſka do komory wźiąć ſobie Chlebá; vyrzałem w tey komorze garnek nowy Czerwony rántuchem białym nákryty pod łoſkiem/ ná ktorym dźieći Żydowſkie ſypiáły/ y mniemáiąc że miod/ chćiałem go ſobie wźiąć do chlebá/ y gdym go wźiął pálcem/ obaczyłem że nie miod ale coś inßego czerwonego. potym wyßedßy z komory do izby/ záſtałem ſáme tylko Márkowa Żydowke Goſpodynia y pytałem iey co by było w tem garku nowem pod łoſkiem/ oná mi powiedźiáłá/ że krew Dźieciećiá Chrześćiáńſkiego/ ále tego nie powiedáy nikomu/ á potym iużem wiecey tego garká nie widźiał ná tym mieyſcu y niewiem gdźie ſie ztámtąd podźiał. A gdyſmy iuż byli poimáni y poſpolu wſadzeni prosił nas wßytkich Márek/ ábyſmy mieli ſerce w Bogu/ y nic niepowiádáli/ áni ſie przyznawáli/ chociáżby nas y mecono/ toż powtarzał y tu w Lublinie gdy nas miano męczyć/ y gdy iuż był ieden wźięty ná męki/ tedy nas drugich prosił ábyſmy ſie do niczego nie przyznáwáli. Żeznał y to że Náſtuſzká/ ktorá támże niedaleko tey kárczmy/ w ktorey Márek mießka chálupę ſwoie máłpowiádáłá to iż ná ten czás gdy brałá Piwo przed Wielką nocą Żydowſka ná ſynk z Piwnice Żydowſkiey záyrzałá tego zámordowánego Dźieciećiá pod Beckámi. Toż też zeznał/ iż to ſłyßał od inßych Żydow że Chrześćiáńſkiey krwie Żydowie ná wielkanoc ſwa vżywáią ále dlá czego to czynią tego niewiem. Demum relatum eſt Iudicio præſenti Perfidum Iudæum Aron, qui ſuperiori loco nomine Gromek eſt nominatus, velle coram Iudicio præſenti omnem veritatem eo in negotio fateri: qui quidem Gromek ſeu Aron adductus ad Iudicium præſens, vltrò & benouolè confeſſus eſt recognouitq;, Jż dobrze przed wielką nocą Żydowſką byłem proßon od Zelmaná Żydá Miedźyrzyckiego/ ábym doſtał Dźieciećiá Chrześćiáńſkiego. Potym gdym záwożił ſłod do Łosicz/ iechałem názad do Domu z Łosicz/ iechał zá mną Jzáák (qui loco ſuperiori Hayczyk nominatur) nádiecháliſmy to dźiećie podle drogi ſiedzące y rzekł mi Jzáák/ wßák wieß o cocie Zelman proſił? y kazał mi ábym to dźiećie wźiał/ y wźiąłem to dźiećie ná woz/ y przywieźliſmy ie obádwá z Jzáákiem do woźnik do Márká Oycá mego/

y tám ie chowáli przez kilká Niedźiel w Piwnicy/ á potym ie Izáák y Zelman/ ktorym byli o tym dali znáć do Miedzyrzecá/ zárzezáli y náieli potym Náſtuſzke aby to Dźiecie wynioſłá. Zeznał y to że ſłyſzał od inſzych Zydow/ iż oni ktorzy moga doſtáć krwie Chrześćiáńſkiey vżywáia w winie/ dla czego by to czynieli tego niewie. Hæc omnia vltrò & beneuolè in præſentia & in facie Perfidorum Iudæorum Lublinenſium Moyſi Doktorowicz, Salomonis Iudaicæ Synagogæ Miniſtri, vulgariter ſzkolnik nuncupati, & Salomonis Medicinæ Doctoris, Iudæorum ſeniorum Lublinenſium iterum recognouit hoc adiecto. Że to wiem pewnie że Izáák przytym był gdy to Dźiecie zárzezali.

Poſt modum. Infidelis Izaak ſeu Hayczyk in præſentia Iudicii adductus ſpontè recognouit his verbis. Iż to dźiecie Gromek Aron wźiał/ y dopiwnice wſádźił/ zeznał y to iż Moſko Zelman z Miedzyrzeczá przyiechali/ kiedy iuż Dźiecie potmano/ Náſtuſzká chodźiłá tám/ kiedy to Dźiecie teſknielo ćiężyć ie. Potym Moſko z Zelmanem wźiawſzy Dźiecie przez komore ie przenieśli/ y Izáák ten co poſzedł zá nim wźiawſzy noża tego ktorym bydletá rzerżą. Dźiecie rzezáli tym ſpoſobem: Moyzes rzezał albo raczey kłoł okolo pierśi Zelmanem/ á on/ to ieſt Izáák reke rzezał/ potym krew wytoczyli w garnek/ y wźieli z ſoba wiekſza cześć do Miedzyrzeczá/ á oſtátek troche zoſtáwili Izáákowi/ á on powiádá że żoná iego to w ciáſto przáſne w lalá/ ten chleb zowia po Zydoviſku Cwikomen/ co ſie wykłáda/ pomożeć Pan Bog. Leia y w wino/ te krew kto iey ma śiłá/ onym iey niedoſtáło/ y nielali iey iedno w kolacz. Lecz Zelman vżywał podobno tego przed tym/ bo mie tego náuczył. Powiedźiał y Moyżeß z Miedzyrzeczá ktory też znim był. A gdy był pytány czemu ciał Dźiatek tákim ſpoſobem przez nie/ czeſtokroć zá mordowánych nigdźiey nie grzebiono? powiedźiał/ że nam niegodźi ſie Pogánom miloſiernych vczynkow czynić/ zá grzech by to nási mieli kiedy by ciałá tákie grzebli. A iż Aron dał ſie ſłyſzeć że Chrześćiánínem chćiał być/ deputował ſad niniejſzy czterech oſob zpoyſzrodku ſiebie áby iego Affectatia/ ieśli ieſt prawdźiwa á nie zmyſlona aby tylko wolen był zrozumieli. Ktorego Oſoby náznáczone kazawſz y przedźie przywieść pytáli/ Żydzie ſłyſzeliſmy iż chceß bydź Chrześćiánínem

áni nem/ życzemyć tego/ Ale ty podobno zmyſlaß żebyś był wolen od śmierći co ćie nie wybáwi/ bo przecie vmrzeć muśiß. Powiedźiał że chce Pánowie Chrześćianinem bydź/ chce ſie okrzćić. Pytány/ y chceß Chrześćianinem vmrzeć? rzekł chce. Rzeczono mu potym/ Zydzie mniemaß ty żeć to o śmierći powiádamy przyrodzoney? ale to iuż wiedź o tym/ że pewnie zá tak hániebny wyſtępek ſwoy gárdło dáć muśiß/ iedno ćie pytamy iáko woliß vmrzeć/ czy Zydem czy Chrześćianinem nie wybáwi ćie Chrześt/ ſpráwiedliwość świeta wyćiſła że gárdło dáć muśiß/ Ná te ſłowa Zyd zá milczał/ ſtworzył ſie/ á bárdzo ſtrách śmierći znáć było ná nim. Powiedźiał potym kiedy nic ieſt łaſká Wm. że gárdło mam dáć tedy wole Zydowinem vmrzeć. Pytány potym/ wßytko to ieſt prawdá co przed tym powiedźiał tak in quæſtionibus iáko y liberè przed ſadem/ to ieſt/ że on to Dźiecie wźiał y zarzezáli ie Moſko y Zelman y Izáák z Miedzyrzeczá; zeznał też y to/ że krwie Chrześćiáńſkiey ná wielką noc w winie kto może mieć vżywáia/ przydał y to że y w ſłodkim chlebie (vulgariter w práſnym) vżywáia. A Náſtuſzká ktora napierwey Jachim á potym Márek in quæſtionibus y Aron dobrowolnie wſpomniał przed ſadem ninieyſzym niß była ád quæſtionem dána/ dobrowolnie zeznáłá y płá z Zydowka kiedy to ciáło Dźieciećiá zá mordowánego ná błotá nioſłá/ y powiedáłá iey Zydowká/ kiedy bychmy to Dźiecie zágrzebli wßembymy poginęli. Pytána tá Zydowká od tey Náſtuſzki powiedźiáłá/ że kiedyby náſi krwie Chrześćiáńſkiey ná wielki tydźień nie mieli nie był vnas welik den/ to ieſt Wielkanoc. Co in quæſtionibus ſubſequenter powtorzyłá. Iudicium itaq; præſens Tribunalis præmiſſis omnibus accuratiſſimè difficuſſis & perpenſis eo præ oculis habito. Quoniam manifeſtè apparet tam ex Scrutiniis coram Officio præfato Caſtrenſi Mielnicenſi, expeditis & per Iudicium præſens diligenter lectis & ponderatis, quam ex confeſſatis ipſorum & Iudæorum, prædictorum in quæſtionibus & coram Iudicio præſenti beneuole in præſentia prædictorũ Iudæorum Lublinenſiũ Seniorum videlicet Moyſi Doctorowicz Salomonis Medicinæ Doctoris, & alterius Salomonis nuncupati Szkolnik, factis ipſos eſſe reos huius horrendi ſceleris & nefandi Criminis atq; crudelis interremptionis præfa-

ti olim pueri. Ea propter Iudicium Præſens Generale eoſdem Maleficos Iudæos Marek, Izaac & Aron vti patratores & cooperatores præfati horrendi ſceleris & Homicidas Pueri innocentis morti damnandos, vitaq; priuandos eſſe decreuit & ſententiauit. Prò faciendaq; executione finali debita ad Officium competens ſua mediante ſententia remiſit & eandem executionem faciendam & præſtandam ſeduló iniunxit ſuo Iudiciali Decreto mediante.

Locus ✠ Sigilli.

Nicolaus Stoinſki N. *T. L.*

Correxit Hańſki Camerarius Terreſtris Lublinen: cum Actis.

Jeſt wiecey y świeżßych przykładow podobnych z ſtrony tákiego okrucieńſtwa Zydowſkiego nád dźiátkámi Chrześciańſkiemi / po rożnych Kśięgách Trybunálſkich / iáko o tym świádczy Cancellaria Lubelſka.

Ale oto y teráz mamy doſyć świeże tego dwá przykłády ná teráźnieyßym Trybunále Lubelſkim / ná ktorym wywodzą ſie dwoie ſcrutinia z ſtrony zámordowánia okrutnego dwuch dźiátek od żydow ná rożnych mieyſcách; Jednego dźieciecia / pomowuie ſpráwę Jey M. Páni Miecznikowá Przemyſka / Zophia Ligezina z Domu Goluchowſka ſtáwiwßy Zydow do ſądu. Ktora ſpráwę gdy przez inquiſitia trutinuia / z Trybunalu Piotrkowſkiego dla powietrza / odeſłáná ná Trybunał Lubelſki. A oto pod tenże czás / Menſe Iunio, Drugie dźiecie we cżterech leciech bedace okrutnie zámordowáne przywieżiono z Oſtrowá Miáſteczka / 4. mile od Lubliná / do Jego Mći. X. Officiálá Lubelſkiego / ná ten czás A, R. D. Nicolaum Slugocki: ktory to dźiecie záráz z świeżemi iego ránámi præſentował Trybunálowi y Zydow przytym / z dźieciećiem przywieżionych / ktorym wine dano o zámordowánie tego dźieciecia; ktorego rány gdy ſąd rewidował / miedzy inßemi ránámi przez ktore krew iego wytáczáno / ználazł y oglądał y to przy wielu ludźi / ktorzy ſie byli ná ten Akt żałoſny zgromádźili / iż temu dźieciećiu iezyk przez gárdło wyrwłßy / vrznięto / y Pudenda odcięto; Zátym Zydow dáno do więźienia. Tá oboiá ſpráwá co zá koniec przez Dekret będźie miáłá / potym wßytkim to będźie wiádomo.

A iż to z Konfeſsaty Zydowſkiey zápewne wiemy / iż oni ná Wielkánoc ſwoie / do práżnikow ſwych / y do winá krwie Chrześciańſkiey záżywáią / to ieſt / iż chleb ſwoy przáſny ze krwią Chrześciańſka pieką / y pod czás Wielkonocy ſwey / táki chleb iedzą / y wino ze krwią Chrześciańſka mießáiąc pią. Tedy ináczey ſie to rozumieć nie może / tylko / iż oprocz Czárowy Zábobonow ſwych / cżynią to właſnie z wielkiey nienáwiści przećiwko Chrześciánom / ktorych rádźiby y żywo pożyrali gdyby to mogło bydź y krewich pili / według onego Proroctwá Dawidowego / iáko nienáwiść mieli mieć przećiwko Chryſtuſowi Pánu y Apoſtołom iego / y wßytkim Chrześciánom / ktorą wyráźił w Pſalmie 123. w tych ſłowách; Cum exurgerent homines in

nos, fortè deglutiſſent nos: Cum iraſceretur furor eorum in nos, forſitan aqua abſorbuiſſet nos. mowiac to znárzekániem/ w Perſonie Chryſtuſá Páná y Apoſtołow iego. A to Żydom pochodźi z onego przeklęctwá/ ktore podczás Wielkonocny/ przyieli albo włożyli ná ſie/ y ná ſyny ſwoie/ potępiáiac ná śmierć niewinna Chryſtuſá P. wołáiac przed Pilótem Sanguis eius ſis ſuper nos & ſuper filios noſtros, krew iego niech ſie zleie na nas/ y ná Syny náße. Má pámiatke tedy wieczna tego/ y nigdy niezapomniona Synom ſwoim/ chleb przáſny podczás ſwey Wielkonocy ze krwia Chrześciáńſka iedza/ y wino ze krwia zmießáne ktoia z nich może mieć/ piia. maiac to ſobie iákoby zá iáki vniuerſalny Statut Oycow ſwoich/ ktorzy Chryſtuſá Páná vkrzyżowali.

A nie tylko to nad Chrześciány tákiego okrucieńſtwá dokázuia: Ale co ſtráßnieyßá y żáłoßnieyßa/ Naświetßemu Sákramentowi/ iáko wiele deſpektow y żelżywości ná wielu mieyſcách wáżyli ſie czynić! ktore cudownie ſa obiáwione/ iáko to w Krákowie 1401. y Roku 1407. y 1578. w Poznaniu: w Pultowſku/ w Sochaczowie/ w Kraſnymſtáwie/ w Bochni/ y ná inßych wielu mieyſcách.

Lubo to ták wiele złego w Koronie Polſkiey dokazował ten Náród przeklęty/ krwie Chrześciáńſkiey nigdy nienáſycony/ áiáko przecie máia ſwoie wielkie fáuory v Pánow Kátholickich: v káżdego pobożnego musi to bydź w podźiwieniu.

Jeſt wiele Authorow poważnych/ ktorzy dowodnie o tym piſßa/ iáko ſa Żydźi wielkiemi nieprzyiacioły Chrześciánom/ y Bluźniercámi Chriſtuſá Páná/ Przenáświetßey Pánny/ Sákramentu Przenáświetßego: Tákże iako ſa Czárownikámi wielkiemi: Czytáy otym Dies Caniculares Epiſcopi Vultorien. Tract, de perfidia Iudæorum,

ROZDZIAL XL.

Dekreta niektorych Pápieżow ná pohamowánie złośći y nieprawośći wielkiey Zydowſkiey.

A że Żydźi ták ſa bezecni/ y tákiey nienáwiśći przećiwko Chriſtuſowi Pánu; iż nie tylko w ſwych Bożnicách tłumia wielce imie iego

iego świete/ ale też ná wiekße zelżenie Boſtwá iego/ wáżą ſie do druku podáwáć te ſwoie wielkie bluźnierſtwá/ y zmyślone klámſtwá/ ktore Lud proſty wielce gorßa y zwodza/ dla tegoż Clemens VIII. Pápież przećiwko ich Talmudom brzydkim/ y inßym ich podobnym Piſmom/ táka Bule álbo Dekretá wydał. Anno Dni, 1593.

Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.
Ad perpetuam rei memoriam.

CVm Hæbreorum malitia nouas in dies excogitet fraudes, quibus pernicioſa volumina, librosq; impios, ac planè deteſtabiles, tum antiquitus damnatos, tum recens conſcriptos, in vulgus proferat.

1. Nos & ipſis exitiale, & Chriſtiano populo periculoſum rati, hanc eorum nequitiam conniuentibus oculis tolerare, ac pro noſtro Paſtorali Officio opportunum huic malo remedium adhibere volentes, adducti exemplo complurium Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, præſertim fel. rec. Greg. IX. Innoc. IV. Clem. IV. Honorii. IV. Ioannis. XXII. Iulii. III. & Gregor. XIII. qui ſæpius impium illud Thalmudi nuncupatum, & alia ſimilia reprobata, & deteſtanda ſcripta, & volumina damnarunt, & retinere prohibuerunt, ſeu aliás ex Chriſtiani orbis Prouinciis, & Regnis pio zelo exterminarunt, omnes & ſingulas eorundē Prædeceſſorum ſuper hoc editas litteras, quarum tenores præſentibus volumus pro expreſſis haberi, harum ſerie approbantes, & innouantes.

2. Atq; illis hæc addentes, omnibus, & quibuscunq; vniuerſitatibns Hæbreorum, eorumq; ſingulis tam in temporali S. R. E. dictione, quam etiam extra eam vbiuis locorum, & & in quſbusvis Chriſtiani orbis partibus conſtitutis, perpetuò prohibemus; ne quosuis libros & codices impios Thalmudicos ſæpè damnatos, vaniſſimos Cabaliſticos, atq; alios nefarios à Prædeceſſoribus noſtris prohibitos, & condemnatos: nec non Opera. Commentaria. Tractatus. volumina & ſcripta

quacunq; tam lingua Hebraica, quàm quauis alia hactenus conſcripta, aut verſa, edita & impreſſa, ac in poſterum conſcribenda, aut vertenda, edenda vel imprimenda, continentia ſeu continentes, tacitè vel expreſſè, hæreſes, vel errores contra Sacras veteris legis & Teſtamenti ſcripturas, nec non contumelias, impietates, blasphæmias, contra Deum, Sanctiſſimam Trinitatem, & Saluatorem noſtrum Dominum Ieſum Chriſtum, eiusq; ſanctam Chriſtianam fidem, ac beatiſſimam ipſius Genitricem ſemper Virginem MARIAM, & beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos aliosq; Sanctos Dei, Sacratiſſimam Crucem, Sacramenta nouæ legis, ſacras imagines, & Sanctam Catholicam Eccleſiam & Sedem Apoſtolicam, ac contra Chriſti fideles, præſertim Epiſcopos, Sacerdores, & alias Eccleſiaſticas perſonas, atq; etiam contra nuper ad eiusdem Chriſti fidem conuerſos, ac Neophytos, & aliàs contra Religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudicæ, & obſcenæ narrationes memorantur, etiam ſub prætextu, quoad expurgata fuerint, vel donec expurgentur, ſiue quod de nouo typis excuſa fuerint, mutatis nominibus, vel etiam ſub obtentu, ſeu tollerantia, aut permiſſione, vt prætendunt, Secretarii, aut cuius vis perſonæ Sacr. Concil. Trid. aut Indicis librorum prohibitorum per rec. mem. Pium Papam IV. Prædeceſſorem noſtrum editi, vel cuius vis Indulti Apoſtolici, aut licentiam per S. R. E. Cardinales, etiam Legatos, aut Camerarium, ſeu Cameram Apoſtolicam, vel nuncios etiam cum poteſtate Legati de latere, aut locorum Ordinarios, ſeu Inquiſitores hæreticæ prauitatis forſan quomodolibet conceſſæ, aut quouis alio quæſito colore, legere, habere, vel retinere, emere, vel vendere, aut euulgare nullo modo audeant, vel præſumant.

3. Omnes verò & quaſcunq; facultates, litteras, permiſſiones, indulta, tollerantias, legendi, tenendi, etiam ad tempus certum, vel incertum, vel ad effectus prædictos, & ſubſimilibus, vel aliis prætextibus quæcunq; vt præfertur, prohibita ſcripta, volumina, libros, & alia ſupradicta quibusuis Iudæis, in genere

nere, vel in ſpecie, à Prædeceſſoribus noſtris, & dicta ſede Apoſtolica, ſeu eius legatis, etiam de latere, vel nunciis, aut Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, aut locorum Ordinariis, vel quibusuis aliis quauis dignitate & auctoritate fungentibus, etiam S. R. E. Cardinalibus, eiusq; Camerario, ſeu Camera prædicta, ſub quibusuis verborum formis & conceptionibus, & quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis clauſulis, ac vim contractus inducentibus, irritantibusq; & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, deq; Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſeu ad quorũcunq; Principum, etiam Regali, Ducali, vel alia quacunq; præeminentiá fulgentium inſtantiam, vel eorum intuitu conceſſas, auctoritate, & tenore præmiſſis reuocamus, irritamus, & annihilamus, ac pro reuocatis, irritis & penitus infectis in perpetuum habere volumus.

4. Diſtrictius inhibentes, tam quibuscunq; ex prædictis, quauis auctoritate, & facultate ſuffultis perſonis, ne huiusmodi licentias, tolerantias, indulta, quoquomodo concedere, quam Iudæis, ne illis ſic per præſentes reuocatis, aut poſt hac forſan de facto conceden. vti, aut earum prætextu, ſeu alias quomodolibet libros prædictos, retinere, legere, deferre, emere, vendere, aut de nouo edere præſumant.

5 Quinimo ſi quos ad præſens habent, eos ſtatim intra decem dies, Romæ in Officio B. Romanæ Vniuerſalis Inquiſitionis, extra vrbem verò intra duos menſes á die publicationis præſentium numerando, locorum Ordinariis, ſeu Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, á quibus poſtmodum abſq; alio mandato noſtro, nulla interpoſitá mora comburantur, exhibere, trádere, & conſignare omnino teneantur, & debeant.

6, Præcipientes tam ipſis Iudæis, quàm quibuscunq; Typographis, Bibliopolis, ſeu Mercatoribus, & aliis quibuscunq; Chriſti fidelibus, etiam cuiuscunq; ſtatus, gradus, Ordinis, vel conditionis exiſtentibus, ſub pœnis amiſſionis Librorum, & publicationis omnium bonorum, fiſco eius Principis, in cuius ditione Libri reperti fuerint applicandorum, ac aliis etiam grauioribus, & corporis afflictiuis, arbitrio diœceſani

ac etiam Inquiſitoris, ſi inibi fuerit, ſtatuendis, ac moderandis, nec non quoad Chriſtianæ, etiam Excommunicationis maioris latæ ſententiæ Vnumquemq; contrafacientem, eo ipſò incurrendæ, ne huiusmodi Libros, & alia ſcripta, ſuperius prohibita, vt præfertur, retinere, habere, legere, edere, typis excudere, ſeu imprimere, deſcribere, vel exemplare, aduehere, emere, vendere, donare, commutare, aut aliás quomodolibet diſtrahere, vel alienare præſumant.

7. Neuè quisquam, etiam ſub prædictis, & aliis pœnis contra fautores, apoſtatarum à fide, & hæreticorum à Sacr. Canon. & Conſtitutionibus Apoſtolicis inflictis, ipſis Hebræis, pro habendis, ſcribendis, ſeu imprimendis huiusmodi libris, vel Vndecunq; afferendis, ſeu transuehendis; aut pro eorundem legendorum licentia de cætero impetranda, opem, conſilium, auxilium, vel fauorem præſtare aut impendere quoquomodo audeat,

8. Quocirca Venerabilibus Fratribus noſtris tam S. R. E. Cardinalibus aduerſus hæreticam prauitatem in toto terrarum Orbe generalibus Inquiſitoribus, quám etiam Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæterisq; locorum Ordinariis, & Inquiſitoribus quibuscunq; eiusdem hæreticæ prauitatis, in quibusuis Regnis, Prouinciis, & Ciuitatibus pro tempore exiſtentibus, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, & eorum ſinguli in Ciuitatibus, terris, & locis, vbi Iudæi commorantur, tam in eorum Synagogis, & locis publicis, quàm priuatis domibus, & Officinis, & aliás vbiq; locorum, etiam apud Bibliopolas Chriſtianos prædictos, ſic prohibitos libros, & ſcripta per ſe, vel alium, ſeu alios ab eis deputandos diligentiſſimè perquirant, & contra eos, qui ſuper retentione huiusmodi culpabiles reperti fuerint, ad prædictarum & aliarum, etiam grauiorum eorum arbitrio pœnarum executionem procedant. Contradictores, nec non inobedientes quoscunq;, eisué auxilium, conſilium, vel fauorem præſtantes, per oportuna Iuris vel facti remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo

ſcendo, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis.

9. Non obſtantibus præmiſſis, nec non Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, priuilegiis quoq;, indultis, & litteris Apoſtolicis, dictis Hebræis, eorumuè vniuerſitatibus ſub quibuscunq; tenoribus & formis, & cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus, & inſolitis clauſulis, & decretis, in genere, vel in ſpecie, quomodolibet conceſſis, etiam ſæpiùs approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi alia pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumq; totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua mentio habenda, ſeu quæuis alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda eſſet, tenores huiusmodi, nec non formas, & decreta in illis appoſita, acſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes; illis quoad reliqua in ſuo robore permanſuris, ad effectum præmiſſorum ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæterisq; contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1599. Prid. Calend. Martii, Pontificatus noſtri Anno Secundo.

Anno à Natiuitate Domini 1593. Indict. 6. die verò Sabbathi, 3. Menſis Aprilis Pontif. Sanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D. Clementis Diuina prouidentiá Papæ VIII. Anno eius Secundo, retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt in valuis Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, in Acie campi Floræ, & in platea nuncupata Iudæorum, relictis in eis copiis affixis per nos Io: Baptiſtam Bagno, & Franciſcum Baron. S. D. N. Papæ Curſor. Bapt. Preſſius Mag. C urs.

Grzegorz też XIII. Papież przećiwko inſzym ich niepráwościom Bule ſwoie woydał: Ktora ſie ták poczyna.

Gregorius Epiſcopus Seruus Seruorum Deī
Ad Perpetuam rei memoriam.

Antiqua

ANtiqua Iudæorum improbitas, qua diuinæ bonitati ſemper reſtiterunt, tanto execratior conſiſtit in filiis, quanto ipſi ad cumulandam patrum ſuorum menſuram in Dei filio repudiando, eiusq; in mortem nefariè conſpirando, grauius deliquerunt, qui propterea ſuis effecti maioribus nequiores, propriis ſedibus expulſi, atq; in omnes diſperſi orbis terrarum regiones, ſeruitutiq; perpetuæ mancipati, non maiorem in cuiusquam ditione clementiam, quàm in Chriſtianorum Prouinciis, maximè verò in Apoſtolicæ pietatis gremio inuenerunt, quæ pro eorum conuerſione laborans, eos miſericorditer excepit, atq; in cohabitatione vna cum filiis ſuis ſuſtinuit, ad veritatis lumen allicere pio ſemper ſtudio conata eſt, rebusq; ad vitã neceſſariis iuuit, iniuriis, & contumeliis afficere, prohibuit, multis deniq; beneficentiæ ſuæ Priuilegiis circummuniuit. Illi verò nullis beneficiis mansuefacti, nihilq; de ſuo priſtino ſcelere remittentes, Dominum Ieſum Chriſtum in cælo triumphantem adhuc in Synagogis ſuis & vbiq; perſequuntur. Chriſti quoq; membris infenſiſſimi non deſinunt in Religionem Chriſtianam horrenda facinora quotidie magis audere.

1. Quibus nos, ne pietatis noſtræ puritas polluatur; aut á fædis mancipiis Chriſto, Chriſtianorumuè nomini impunè illudatur, obuiare volentes, ſtatuimus, ac etiam declaramus, Inquiſitores hæreticæ prauitatis liberè procedere poſſe in omnibus cauſis, & caſibus, qui ſequuntur.

2. Si quis Iudæus, aut infidelis in iis. quæ circa fidem cum illis nobis ſunt communia, veluti Deum vnum, & æternum, omnipotentem, Creatorem omnium, viſibilium, & inuiſibilium, & ſimilia non eſſe aſſeruerit; prædicauerit, vel priuatim alicui inſinuauerit.

3. Si dæmones inuocauerit, conſulueritue, aut eorum reſponſa acceperit, ad illosue ſacrificia, aut preces ob diuinationem, aliamue cauſam direxerit, aut quid eis immolauerit, vel thuris, alteriusue rei, fumigationesue obtulerit, aut alia quæuis impietatis obſequia præſtiterit.

4. Si Chriſtianos verbo, facto, vel exemplo, aut alio quouis modo

uismodo nefaria huiusmodi docuerit, vel ad ea perpetranda perduxerit aut perducere attentauerit.

5. Si Saluatorem, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum purum hominem, vel etiam peccatorem fuiſſe, Matremue Dei non eſſe Virginem, & alias huiusmodi blaſphemias, quæ per ſe hæreticæ dici ſolent in Chriſtianæ fidei ignominiam, contemptum aut corruptionem impiè protulerit.

6. Si cuiusuis eorum opera, auxilio, conſilio, vel fauore aliquis Chriſtianus à fide deſciuerit, quamq; ſemel ſuſceperat abnegauerit, vel ad Iudæorum, ſeu aliorum infidelium ritus, cæremonias, ſuperſtitiones, vel impias ſectas tranſierit, vel redierit, ſeu in hæreſim aliquam inciderit, aut qui, vt Chriſti fidem abneget, ſeu in hæreſim incidat, opem, conſilium, auxilium, vel fauorem quomodocunq; præſtiterit.

7. Si quis Cathechumenum, vel quemcunq; ex Iudæis aut infidelibus Deo inſpirante ad fidem Chriſtianam venire volentem, poſt declaratam nutu, verbo, facto, aut quocunq; alio modo eius voluntatem á fide, vel fidei inſtructione, aut a Sacri Baptiſmi ſuſceptione retrahere, auertere, vel dehortari, aut ne ad fidem veniat, neue regenerationis lauacro abluatur, quouis modo impediuerit.

8. Si quis Apoſtatas, hæreticosue ſcienter domi ſuæ acceptauerit, aluerit, comeatu iuuerit, ſeu quouis modo eis cibaria vbicunq; præbuerit, aut dona, vel munera dederit, vel miſerit, aut de loco ad locum deduxerit, ſeu aſſociauerit, vel deducendos ſeu aſſociandos curauerit, aut ſumptus miniſtrauerit, duces, comitesue illis adiunxerit, vel ne ab eis perpetrata deprendi, aut inueſtigari queant, fuerit, quiq; dictos Apoſtatas aut hæreticos ſcienter aliquo modo receptauerit, occultauerit, defenderit, aut eis opem, conſilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præſtiterit.

9. Si libros hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Iudaicos quomodolibet damnatos, aut aliás prohibitos tenuerit, cuſtodierit, vel diuulgauerit, vel in quæcunq; loca detulerit, aut ad eam rem operam ſuam accommodauerit.

10. Si Chri-

10. Si Christianos deriserit, redemptionisq; nostræ hostiam salutarem in Ara Crucis immolatam Christum Dominum ludibrio, & despectui habens, quandocunq; maximè verò in Sacro Parasceues die Agnum, siue ouem, aut quid aliud Cruci affixerit, aut appenderit, in eamue conspuerit, seu quodcunq; contra ipsam fecerit.

11. Si nutrices Christianas contra Sacrorum Canonum statuta, diuersorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum sanctiones adhuc retinuerit, aut eas retinens die, qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, lac vno, vel pluribus diebus in latrinas, vel cloacas, vel alia loca effundere coegerit.

12. In quibus Casibus vniuersis, & singulis omnes prædictæ prauitatis Inquisitores, omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominiorum, & locorum Vniuersi Orbis Christiani Iudices, in suis quiq; locis perpetuò delegamus: ut super his contra Iudæos, atq; infideles quoscunq; simul, vel separatim, prout in causis fidei iuxta Sacrorum Canonum formam, nec non Officii Inquisitionis huiusmodi Constitutiones, diligenter inquirant & procedant, & quos in aliquo, vel aliquibus horum flagitiorum excessibus culpabiles repererint, in eos pro culpæ modo ac etiam pro criminum numero, vel multiplicatione, aut consuetudine delinquendi flagra, remigia, etiam perpetua, rerum quoq; publicationes, exilia, aliaq; atrociora decernant, & alia de eis exempla edant, quæ sceleratos illos deterreant ab huiusmodi flagitiis in posterum admittendis.

13. Nos enim Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, Inquisitoribus, Generalibus, nec non Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Prælatis, ac etiam aliis prædictis Inquisitoribus, in Virtute Sanctæ Obedientiæ districtè præcipimus, & mandamus, vt præsentes nostras in Ciuitatibus, & locis cuiq; subiectis publicare, & iuxta illarum tenorem procedere, illasq; debitæ executioni mandare procurent.

14. Decernentes irritum, & inane, quicquid secus per quoscunq; scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

15. Non

Ir. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non exemptionibus, priuilegiis, immunitatibus commeatibus, in fidem publicam receptionibus, & tollerantiis, prædictis Iudæis, & aliis infidelibus, maranis, & Apostatis, tam in dominiis; terris & locis nostris, & Sedi Apostolicæ, mediatè vel immediatè subiectis, quam alibi vbicunq; Recognorum, Prouinciarum, & Dominiorum, gentium, & locorum commorantibus, vel in ea, ex quibus uis Regnis, & partibus, tam fidelium, quàm infidelium confluentibus, eorumq; Iudicibus, Aduocatis, & defensoribus quacunq; authoritate, potestate, & dignitate fungantur, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & quorumuis aliorum Principum tam per sel, rec. Paulum III. decimo Calend. Martii: & Iulium etiam Tertium Non. Decemb. Tertio Anno sui cuiusq; Pontificatus, quàm etiam quoscunq; alios anteriores, & posteriores Romanos Pontifices, ac Nos, & Sedem Apostolicam: eiusq; legatos, ac etiam Cameram Apostolicam, sub quibuscunq; tenoribus, & formis ac cum quibusuis clausulis & decretis etiam motu proprio, & aliás quomodocunq; hactenus concessis, confirmatis, & innouatis, atq; inposterum concedendis, confirmandis, & innouandis, quæ omnia etiamsi de illis, illorumq; totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua mentio, aut aliqua alia forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, acsi ad verbum insererentur præsentibus pro plenè expressis habentes, harum seriè specialiter & expressè reuocamus, abrogamus, & omninò abolemus, cæterisq; contrariis quibuscunq;.

16. Volumus autem præsentes in locis Vrbis consuetis de more publicari: & earum exemplis impressis, manu Notarii publici, & Sigillo Sacræ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem vbiq; tam in Iudicio, quam extra illud adhiberi, quæ adhiberetur eisdē præsētibus, si essent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergò omnino &c.

Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1581 Calend. Iunii, Pontificatus Nostri Anno Decimo.

Anno á Natiuitate Domini 1581. Indictione 9. Die verò 10. Menſis Iunii Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & D.N.Đ. Gregorii diuina prouidentia Papæ XIII. Anno Decimo retroſcriptæ litteræ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Eccleſiæ S. Ioannis Lateran. Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie campi Floræ, ac etiam ad valuas ſepti Hæbreorum, per Nos Petrum Aloyſium Gaytam, & Nicolaum Tagliettum Apoſtolicos Curſores.

Antonius Ludouicus Magiſter Curſorum.

PIus V. Papież wydał ſroga Bule przeciwko Żydom Roku 1568. wßytkich wywoływáiac ich z Páńſtw ſwoich / niepozwáláiac im mießkánia tylko ná dwu mieyſcách / to ieſt / w Rzymie / w Ankonie nád morzem / y w Awinionę we Frácyey; á to dlá pewnych przyczyn: oſobliwie áby tám mieli náukę Chrześciáńſką / y okázya do vznánia bledow ſwoich / y do náwrocenia ſie do Wiáry Swiatey Katholickiey: dla czego w ich Bożnicy ieden Kaplan miewa dla nich Kazánia z poſtánowienia Oyca Swietego / ná ktorym Kazániu powinni wßyſcy bywáć Żydzi pod wina wielka. W tey tedy Bule ſwey wiele ich lotroſtwá wylicza / bluźnierſtwá przeciwko Chriſtuſowi Pánu / y Pánnie Przenaświetßey / okrucieńſtwá przeciwko Chrześciánom / iako ſa im wielkiemi nieprzyiacielámi / czárowánie ich / złodźieyſtwá / oßukiwánie.

Te Conſtitutia Pii. V. wáżne Pauli IV. O wywolániu Żydow ze wßytkich Miáſt / Miáſteczek / ze Wśiow / oprocz Rzymu / Ankony / y Awinionu w Monárchiey Papieſkiey: approbował Clemens VIII. in Bulla ſua Anno Domini 1593. edita, ktora ſie tak poczyná.

Cæca ac obdurata Hæbreorum perfidia. Oſobliwie 6. 7. 8. vſq; ad finem.

Alexander III. Innocentius III. Cap. Ad hæc. Cap. Etſi Iudæos Extr. de Iudæis, zákázuie pod klatwa y inßym kárániem ludźiom Chrześciańſkim oboiey płci / żeby z Żydámi nie mieli żadney ſpołeczności / áni im ſłużyli / bedąc Żydzi niewolnikámi Chrześciáńſkimi.

Aiż po

Aiż po Żydach pokázało ſie to / iáko in Hebdomada Sancta kiedy Chrześciánie zwykli ſwego nabożeńſtwá záżywáć / proceſsie odpráwuiąc / wſpámietywáiąc ſobie meke Chryſtuſá Páná trzy dni przed Wielkanocą / oni naśmiewiſká / z tego czynili Nabożeńſtwá Chrześciáńſkiego y vkrzyżowánia Chryſtuſa Páná / vbieráiąc ſie w páty ſwe świetne / y przechadzáiąc ſie po vlicách / pokázuiąc to po ſobie że ſie oni z tego weſelili / iż Chryſtuſa Páná vkrzyżowáli / gdy Chrześcianie żáłobnym ſwym ſpiewániem meke iego opłákiwáli.

Tedy na Synodźie Aurelián ſkim Trzecim Canone 26. táki Dekret przeciwko im poſtánowiono Anno DXL. Quia Deo propitio ſub Catholicorum Regum dominatione viuimus: Iudæi in Cæna Domini vſq; ad ſecundum Sabbathi in Paſcha, hoc eſt, ipſo quatriduo, procedere inter Chriſtianos, neq; Catholicis populis ſe vllo loco, vel quacunq; occaſione miſcere præſumant.

Ná Concilium Laterán enſkim ſub Innocentio III. Kedy wyráźniey tá złość Żydowſka ſie wſpomina. Tákie Dekretá ſą Cap. 70. przeciwko nim poſtánowione.

In diebus lamentationis, & Dominicæ Paſſionis, Iudæi in publicum minimè prodeant, eo quòd nonnulli ex ipſis talibus diebus (ſicut accepimus) & ornatiùs non erubeſcant incedere, ac Chriſtianis, qui Sacratiſſimæ Paſſionis memoriam exhibentes, lamentationum ſigna prætendunt, illudere non formidant. Illud autem diſtrictiſſimè inhibemus ne in Contumeliam Redemptionis proſilire aliquatenus præſumant. Et quoniam illis diſſimulare non debemus opprobrium, qui probra noſtra deleuit, præcipimus, præſumptores huiusmodi, per Principes ſæculares condigna animaduerſionis adiectione compeſci, ne Crucifixum pro nobis præſumant aliquatenus blaſphæmare.

Idem etiam lib. 5. Extrauag. Tit. 6. de Iudæis & Saracenis Cap. Etſi Iudæos. In Concil. Matiſc. 1. Cap. 14. przypomina ſie tákże Edykt Krolá Childebertá zſtrony tego przeciwko Żydom. Secundùm edictum bonæ recordationis Domini Childeberti Regis, Iudæis per plateas aut forum (illo quatriduano ſcilicet) quaſi inſultationis cauſa deambulandi licentiâ denegetur.

Ktoby prágnal wiedźieć / o wßelákich nieprawościach Żydowskich: niech czyta Baronium Tom. 1. Annal. in Anno 34. & 1301. Surium Tom. 2. Niceph. lib. 14 Cap. 16 & lib. 17. cap. 24. & 25. & lib. 18 cap. 44. Vincent. lib. 29. cap. 53. & lib. 30. cap. 25. Fortalicium fidei. lib. 2. & 3. Consol. 7. Socrat. lib. 2. cap. 6. Euseb lib. 4- cap. 8. Et in Chron. Anno 17. Adriani. Eckium Polid. Virg. lib. 17 Hagek in Annal. Boemicis Auentonum lib 2. Annal. Boiorum. Sabell, lib. 7. Ænead. 10. Dies Caniculares Tract, de perfidia Iudæorum. Miechouium in Chronic. Polon. fol. 194. P. Præslaum Moiecki lib. Polon. de crudel. Iudæorum.

A inßych ktorych tu nie wspominam.

WTORA CZĘSC TEY KSIĘGI.

W Ktorey się pokázuie, iáko Duch Swięty Krzyż, Mękę, Smierć Chrystusá Páná, w Pismie Swiętym, figurámi wyráźił, y świátu przed tym dáwno przez Proroki opowiedźiał.

ROZDZIAŁ I.

W ktorym się Figury niektore Krzyżá Pánskiego z Pismá S. przywodzą.

WJele iest w Pismie Swietym O Mece/ y O Krzyżu Christusowym Figur/ w Ktorych nam Duch S. táiemnice tego wyráżił/ z ktorych tu kilká tylko sie mianuie.

Pierwßa tego figure vpátruia Doktorowie świeci/ Drzewo one w poźrzodku Raiu ßczepione/ ktore sie názywá Drzewo Żywotá/ o ktorym Pismo S. wspomina Gen. 2. A że to Drzewo Żywotá/ było figura Krzyżá Chrystusowego. Damascen. lib 4. Orthod. fidei cap. 12. Otym ták mowi: Precioſam Crucem præfigurauit Vitæ Lignum, quod in paradyſo plantatum eſt á Deo: Nam poſteaquam per lignum mors, oportebat per lignum donari vitam & Reſurrectionem. S. Cyrillus Alexandrinus in lib. 8. cap. 17, Krzyż święty názywa Drzewem Żywotá/ ktore iest wßczepione w poyźrzodku Ráiu Hæc enim Crux, inquit, eſt Lignum Vitæ, quod in medio paradyſi plantatum eſſe Scriptura commemorat, quia ab ipſa Viuifica Nobis & Vitalis medicina proceſſit.

Drugá Figurá meki y śmierći Chrystusá Páná/ byłá śmierć Ablá ſprawiedliwego/ ktory od Brátá swego niezbożnego y okrutnego Kaymáná